

KANSALLISSOITTIMESTA OIKEAKSI SOITTIMEKSI

Kanteleaiheisten lehtikirjoitusten tarkastelua yleisötyön näkökulmasta

Seminaarityö
Kevät 2011

Instrumenttiopettajan pedagogiset opinnot
Tampereen yliopisto

Matleena Huovinen
Sibelius-Akatemia/ Pianomusiikin osasto/ Kirjallinen työ

SIBELIUS-AKATEMIA

Tiivistelmä

Kirjallinen työ

Työn nimi Kansallissoittimesta oikeaksi soittimeksi: Kanteleaiheisten lehtikirjoitusten tarkastelua yleisötyön näkökulmasta	Sivumäärä 54
Tekijä(t) Matleena Huovinen	Lukukausi Syksy 2011
Koulutusohjelma Esittävän säveltaiteen koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto Kantele
Osasto Pianomusiikin osasto	
Tiivistelmä Tässä seminaarityössä tutkittiin kanteleaiheisia lehtikirjoituksia yleisötyön näkökulmasta. Työn alkupuolella kartoitettiin yleistyön käsitettä, musiikkijournalismin yhtymäkohtia sen kanssa sekä kantelekulttuurin tarvetta yleisötyölle. Työn aineistona olivat Helsingin Sanomien ja Rondo-lehden kanteleaiheiset artikkelit vuosilta 1990-2010. Aineiston keruu tapahtui Helsingin Sanomien osalta internetissä lehden digitaalisessa arkistossa tekemällä hakuja sanalla kantele. Rondon kanteleaiheiset artikkelit valikoituivat Helsingin kaupunginkirjaston henkilökunnan avulla tehtyjen aineistohakujen avulla sekä lehden internetsivuilla olevien levyarvostelujen joukosta. Lisäksi vuosien 1990-1997 selattiin Rondo-lehdet manuaalisesti läpi. Aineiston tarkastelussa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Helsingin Sanomissa kanteleartikkeleja oli enemmän kuin Rondossa. Rondon artikkelit käsitelivät asioiden taustoja kun Helsingin Sanomissa oli enemmän uutisenomaisia kirjoituksia. Artikkelien määrä lisääntyi selvästi tultaessa kohti ajallisen tarkasteluvälän loppupäätä. Kansanmusiikista kirjoitettiin koko aikavälillä tasaisesti, taidemusiikista enemmän aineiston loppupäässä. 2000-luvun vaihteessa tapahtunut sähkökanteleen lanseeraus näkyi aineistossa suurena sähkökanteletta käsittelevien mainintojen määränä. Yleisötyön tavoitteet toteutuivat aineiston artikkeleissa melko hyvin. Kantelekonserteista, kantaesityksistä, julkaistuista levyistä ja kantelekilpailuista uutisoitiin. Soittajat, säveltäjät ja soitinrakentajat kertoivat työstään haastatteluissa. Kanteleen historiasta oli useita kirjoituksia. Kiinnostusta herätti myös kanteleen esiintyminen ulkomailla. Kantele esitettiin monessa artikkelissa pedagogisena soittimena. Kanteleen yhteydessä mainittiin usein Kalevala tai sana kansallisoitin. Useissa kirjoituksissa rakennettiin vastakkainasettelua kanteleen kansallisromanttisen imagon ja nykysoittajien tekemisen välille. Yleisötyön kannalta tällainen lähestymistapa on ongelmallinen: toisaalta ristiriidat herättävät mielenkiintoa, toisaalta ne voivat viedä uskottavuutta ja huomiota itse musiikilta.	
Hakusanat kantele, kantelemusiikki, yleisötyö, yleisökasvatus, musiikkijournalismi	
Muita tietoja	

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 YLEISÖTYÖSTÄ, MUSIIKKIJOURNALISMISTA JA KANTELEMUSIIKISTA	7
2.1 YLEISÖTYÖ	7
2.1.1 Yleisötyö ja yleisökasvatus	7
2.1.3. Yleisötyön keinoja	10
2.2 MUSIIKKIJOURNALISMIN JA YLEISÖTYÖN YHTYMÄKOHTIA	111
2.2 KANTELEMUSIIKKI JA YLEISÖTYÖN TARVE	15
2.2.1 Kanteleen lähihistoriaa	15
2.2.2 Kanteleeseen liittyviä mielikuvia ja näkemyksiä	16
3 TUTKIMUSASETELMA JA TUTKIMUKSEN KULKU	20
4 TUTKIMUSTULOKSET	23
4.1 YLEISKATSAUS AINEISTOON	23
4.2 SOITTAJAT KESKIÖSSÄ	25
4.3 MUSIIKKITYYLEISTÄ	27
4.3.1 Taidemusiikki	27
4.3.2 Kansanmusiikki	30
4.3.3 Muut musiikkityylit	32

	4
4.4 SOITIN LAPSILLE	33
4.5 KANSAINVÄLINEN KANTELE	34
4.6 KANTELE SOITTIMENA	36
4.6.1 Erilaisia kanteleita historiasta nykypäivää	36
4.6.2 Miltä kantele kuulostaa	37
4.7 SUOMALAINEN KANSALLISSOITIN	39
4.8 KALEVALA JA KANTELE	40
4.9 KANTELEESEEN LIITTYVISTÄ MIELIKUVISTA	42
4.10 YLEISÖTYÖ JA KANTELE	45
4.11 KURIOSITEETTEJA	46
5 POHDINTA	47
LÄHTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee kanteleaiheisia lehtikirjoituksia yleisöyön näkökulmasta. Aiheen valikoituminen oli toisaalta helppo, mutta toisaalta aikaa vievä prosessi. Kiinnostukseni tutkia kanteleeseen liittyviä lehtiartikkeleita heräsi alun perin, kun luin Helsingin sanomista kanteleaiheisen jutun joskus talven 2008–2009 aikana. En enää tarkkaan muista, mistä jutussa tarkalleen ottaen oli kyse, mutta jotain nykymusiikkiin liittyvää se oli. Aihetta käsiteltiin jutussa joka tapauksessa asiallisesti ja asiantuntevasti. Jossain vaiheessa artikkelia toimittaja nosti esiin Kalevalan ja Väinämöisen soiton, ja vertasi nykykantelemusiikkia mielikuviin Väinämöisen soitosta.

Lehtiartikkelin luettuani jäin miettimään, kuinka vahvasti kansallisromanttiset ja Kalevalaan liittyvät mielikuvat liittyvätään suomalaisten mielissä kanteleeseen. Muistelin, millaisia kanteleeseen liittyviä lehtikirjoituksia olin vuosien saatossa lukenut. Perustuntumani oli, että usein kanteleeseen liittyvissä kirjoituksissa toistuvat samat teemat: se, miten kanteleella nykyään voi soittaa mitä vain ja miten kansallisromantiikkaan ja Väinämöiseen liittyvät mielikuvat eivät enää ole ainoa totuus kanteleesta.

Aloin pohtia, miksi toimittaja viittasi Väinämöiseen, vaikka jutussa ei varsinaisesti käsitelty mitään Kalevalaan liittyvää aihetta. Oliko toimittaja kenties halunnut tehdä juttunsa helposti lähestyttäväksi nykykantelemusiikista tietämättömälle lukijalle? Toisaalta millaista mielikuvaa kantelemusiikista luo se, että Väinämöinen usein otetaan esiin, vaikka itse musiikki ei liittyisi mitenkään Kalevalaan? Miten kanteletta yleensä käsitellään mediassa?

Toistuvatko samat, ehkä kliseisetkin tavat käsitellä kantelemusiikkia, ja millainen mielikuva kanteleesta näin syntyy yleisölle?

Kanteleenkäsittelytapojen koskevien kysymysten myötä pääsin kiinni paitsi lehtiartikkeleiden analysointiin, myös yleisötyön näkökulmaan. Yleisötyön muotoutui osaksi opinnäytetyötäni myös käytännön syistä. Halusin paitsi tutustua tarkemmin jo entuudestaan jollain lailla tuntemaani alueeseen, kanteleen käsittelyyn mediassa, mutta myös laajentaa tietojani jollain itselleni tuntemattomammalla alueella. Yleisötyö tuntui mielekkäältä näkökulmalta, sillä keväällä 2010 käymälläni Luovat muusikontaidot -kurssilla asiaa oli ohimennen sivuttu. Yleisötyö myös tarjosi työhöni pedagogisen näkökulman, joka oli myös tärkeä asia työni liittyessä instrumenttiopettajan opintoihin.

Työssäni käsittelen aluksi yleisötyötä yleisestä näkökulmasta: mitä yleisötyöllä tarkoitetaan ja mitä kaikkea se pitää sisällään? Sen jälkeen pohdin musiikkijournalismin ja yleisötyön yhtymäkohtia. Tarkastelen lyhyesti myös kanteleen lähihistoriaa ja kanteleeseen liittyviä mielikuvia. Näiden pohjalta pohdin, olisiko kantelemusiikille ja -muusikoille hyötyä tietoisesti tehdystä yleisötyöstä. Työni kolmannessa luvussa avaan opinnäytetyöni tutkimustehtäviä ja tutkimuksen kulkua. Lopuksi esittelen tutkimustulokset ja pohdin, kuinka yleisötyön tavoitteet toteutuvat kanteleaiheisessa lehtikirjoittelussa.

2 YLEISÖTYÖSTÄ, MUSIIKKIJOURNALISMISTA JA KANTELEMUSIIKISTA

2.1 Yleisötyö

2.1.1 Yleisötyö ja yleisökasvatus

Yleisötyö on yleisöpohjan määrällistä ja laadullista parantamista sekä taidekokemuksen rikastuttamista (Rogers 1998, 7 ja Kawashima 2000, 4 Lampon 2009, 6 mukaan). Samassa yhteydessä Lampo siteeraa Airaksisen artikkelia (2005), jossa yleisötyön käsite määritellään samansuuntaisesti:

”Yleisötyöllä on kolme keskeistä tavoitetta. Ensinnäkin uuden yleisön luominen ja yleisöpohjan laajentaminen. Toinen tavoite on nykyisen yleisömäärän vakiinnuttaminen ja kasvattaminen. Kolmantena tavoitteena on katsomiskokemusten syventäminen ja olemassa olevan yleisön osallistumisen tapojen monipuolistaminen.”

Yleisötyön tarkoitus on siis saada taiteilija ja yleisö kohtaamaan, antaa yleisölle välineitä taiteen vastaanottamiseen ja myös antaa uusia näkökulmia taiteen tarkasteluun. (Airaksinen, TAKU 3/2005, 19 Lampon 2009, 6 mukaan.)

Käsitteen yleisötyö rinnalla käytetään termejä yleisötyö, yleisöyhteistyö, yleisökasvatus ja yleisökoulutus. Kansainvälisesti käytössä ovat englanninkieliset käsitteet *audience education* ja *audience development* (Nevonen 2009 Ahon 2009, 5 mukaan). Aho pitää

sanojen koulutus, kasvatusta ja kehittäminen käyttöä lähtökohtaisesti asenteellisena, sillä näissä termeissä asetetaan ikään kuin kohderyhmän yläpuolelle. Ahon mukaan yleisötyö on terminä neutraali (Aho 2009, 5). Hurskainen (2008) taas erittelee englanninkielisiä termejä *audience development* ja *audience education* Rogersin (1998) pohjalta. Termi *audience development* pitää sisällään termin *audience education*. *Audience education* keskittyy ennakkoluulojen poistamiseen ja tätä kautta yleisömäärien kasvattamiseen. *Audience development* pitää sisällään myös markkinointinäkökulman (Hurskainen 2008, 7). Olen itse päättänyt käyttämään työssäni sanaa yleisötyö osittain sanan neutraalimman sävyn ja osittain sanan laajemman sisällön vuoksi.

Yleisöpohjan määrälliseen ja laadulliseen parantamiseen liittyy olennaisesti taiteen saavutettavuuden käsite. Backström (2007, 6) jopa määrittelee opinnäytetyössään yleisötyön käsitteen saavutettavuuden kautta: yleisötyön tavoitteena on taidekokemuksen saavutettavuuden parantaminen, eli saavutettavuuden henkisten ja asenteellisten esteiden poistaminen (Backström 2007, 6). Saavutettavuus on hyvää silloin, kun taidekokemukseen on mahdollista osallistua mahdollisimman esteettömästi. Saavutettavuuden esteet voivat olla fyysisiä, aisteihin liittyviä, taloudellisia, ymmärtämiseen liittyviä, sosiaaliseen ja kulttuuriseen asemaan, tiedottamiseen tai päätöksen tekoon liittyviä. Fyysisiä ja aisteihin liittyviä esteitä voidaan poistaa huolehtimalla esimerkiksi liikuntavammaisille sopivasta tilankäytöstä ja tiedon välityksestä monessa muodossa, esimerkiksi tulkkauksesta sekä puhuen että kirjallisessa muodossa. Taloudellisten esteiden poistoon keinona on muun muassa lippuhintojen porrastaminen niin, että vähävaraiset voivat osallistua taidetapahtumaan edullisesti. Näissä saavutettavuustekijöissä on kyse ihmisten yhdenvertaisista mahdollisuuksista osallistua taidetapahtumiin ja sitä kautta yhteiskunnan toimintaan (Opetusministeriö 2006 - 2010, 7–10).

Erityisesti yleisötyöhön liittyviä henkisiä ja asenteellisia esteitä ovat nähdäkseni ymmärtämiseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen asemaan, tiedottamiseen tai päätöksen tekoon liittyvät esteet. Ymmärtämiseen liittyviä esteitä voidaan Opetusministeriön toimenpideohjelman mukaan poistaa selittämällä taiteen taustoja ja viitekehyksiä. Hyvä tiedottaminen mahdollistaa ylipäätään kulttuuritapahtumasta tietämisen. Esteettömään

tiedottamiseen kuuluu myös tiedotuksen oikea suuntaaminen erilaisille ryhmille. Sosiaaliseen ja kulttuurilliseen asemaan liittyvät esteet ovat monesti ennakkoluuloja. Esimerkiksi erilaisiin ryhmiin kuuluvat ihmiset voivat pitää tiettyjä kulttuuritapahtumia oman kokemusmaailmansa ulkopuolisina asioina, joihin he itse eivät liity mitenkään. Tällaisten esteiden poistamiseksi on toisaalta tärkeää suunnata taidetapahtumien tarjontaa eri ryhmien mielenkiinnonkohteisiin sopiviksi ja toisaalta myös tiedottaa tapahtumista niin, että eri ryhmien edustajat tuntevat olevansa tervetulleita tapahtumiin. Päätöksentekoon liittyviä esteitä voidaan purkaa lisäämällä päätöksentekoprosessien läpinäkyvyyttä. On myös huolehdittava, että päätöksentekoeleimissä on monipuolisesti edustettuina eri ryhmiin kuuluvia ihmisiä (Opetusministeriö 2006–2010, 7–10).

Yleisötyötä voidaan tehdä useista eri lähtökohdista alkaen. Yleisötyön tekijöinä taiteilijan pyrkivät taiteen arvostuksen lisääntymiseen ja taiteen syvempään ymmärtämiseen. Sosiaalisen näkökulman yleisötyöhän tuovat taidekasvattajat, jotka tavoittelevat yksilöitten kehittymistä taiteen avulla. Taloudellisesta viitekehyksestä lähtevä yleisötyö pyrkii markkinoimaan taidetta niin, että esimerkiksi lipputulot kasvaisivat (Maitland 2005, 5 Lampon 2009 mukaan, 6–7). Lampo jatkaa Rogersia (1998, 7) siteeraten, että yleisötyö parhaimmillaan on näiden kolmen tahon yhteistyötä, jossa kaikki osapuolet hyötyvät ja yleisöpohja kasvaa ja rikastuu (Rogers 1998, 7 Lampon 2009, 7–8). Edelleen Lampo viittaa Haeysin ja Slaterin tutkimukseen (2002), jonka mukaan Rogersin ihanne kolmen eri yleisötyön tekijäosapuolen yhteistyöstä harvoin toteutuu käytännössä mm. organisaatioiden rakenteiden, informaatiokatkosten ja näkemyserojen takia (Haeyns & Slater 2002, 5 Lampon 2009, 8 mukaan).

Opinnäytetyössään Backström (2007, 7) pohtii markkinoinnin ja yleisötyön välistä suhdetta. Usein markkinointia ja yleisötyötä ajatellaan erillisinä prosesseina, joista markkinointi on vakavammin otettava tiedottamisen ja yleisöpohjan laajentamisen suhteen ja yleisökasvatuksella tuodaan taidetapahtumaan lähinnä sisällöllistä lisäarvoa (Backström 2007, 7). Markkinoinnilla ja yleisötyöllä on loppujen lopuksi hyvinkin yhtenäiset tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi (Backström 2007, 25). Itse näkisin, että tässä yleisötyön ja markkinoinnin erillisinä näkemisessä on kyse Haeysin ja Slaterin esiin nostamasta eri yleisötyön osapuolien kohtaamattomuudesta.

Yleisötyön sosiaalista ja taiteellista näkökulmaa on tarkasteltu esimerkiksi Ahon (2009) Kurkistus orkesteriin -projektin puitteissa tehdyssä opinnäytetyössä. Työssään Aho on haastatellut musiikkipedagogeja ja musiikin ammattiopiskelijoita. Hänen mukaansa toimivin lähtökohta yleisötyön toteutukseen on mieltä ”miten klassisen musiikin tarjoaman tärkeän ja henkilökohtaisen kokemuksen pystyy jakamaan ja välittämään eteenpäin muille kanssaihmisille.” (Aho 2009, 40.)

2.1.3. Yleisötyön keinoja

Hurskainen (2008, 9) huomauttaa pro gradu -tutkielmassaan Suomessa tehdyn yleisötyön olevan luonteeltaan usein lähellä englanninkielistä termiä *audience education*, jolloin keskitytään taiteellisiin ja kasvatukselliseen sisältöihin ja vähemmän markkinointiin ja tiedottamiseen liittyvään puoleen. Lukiessani yleisötyötä käsittelevää materiaalia, esimerkiksi aiheesta tehtyjä opinnäytetöitä ja eri kulttuurilaitosten internet-sivuja, olen tehnyt samansuuntaisia havaintoja.

Erilaiset osallistavat työpajat ovat tärkeä väline taiteellisen ja pedagogisen yleisötyön osana. Esimerkiksi Widell (2009) mainitsee Munkkiniemen yhteiskoulussa toteutetun yleisötyöprojektin keinoina musiikki-, mediakasvatus-, juliste-, draama- ja kirjoitustyöpajat. Työpajoille yhteistä on pyrkimys avata taiteen tekemistä ja löytää yhtymäkohtia yleisön ja taideteoksen henkilöiden kokemusmaailmasta eri lähestymistapojen avulla (Widell, 2009, 11–15). Myös Hartikainen ja Söber (2007) tarkastelevat opinnäytetyössään yleisökasvatuksen työpajatyöskentelyn osa-aluetta. Heidän lähestymistapansa työskentelyyn on draamallisen tulkinnan menetelmä, jossa työpajakokonaisuus muodostuu eri vaiheista, kuten lämmittelystä, roolihahmoihin samaistumisesta ja etääntymisestä, draaman ja musiikin käsittelystä sekä läpikäydyn prosessin pohdiskelusta (Hartikainen & Söber, 2007, 15–16).

Työpajatyöskentelystä poikkeavia yleisökasvatuksen keinoja on käytetty Helsingin kaupunginorkesterin Kummilapsiprojektissa. Keinoja ovat olleet kohderyhmälle sopivien

konserttien järjestäminen, levyin, ilmaisin konserttilipuin ja kirjein lähestyminen sekä median tietoinen hyödyntäminen. Projektin yhtenä olennaisena tavoitteena olikin orkesterin ja klassisen musiikin imagon nosto ja julkisuuden saaminen. Myös konserttipaikkojen mahdollisimman helppo saavutettavuus sekä lapsiperheiden valinta projektin kohderyhmäksi kuuluvat yleisötyön piiriin. Myös työpajatyöskentely kuului projektiin (Hurskainen 2009, 37–40). Itse näkisin, että Kummilapsiprojektissa yhdistyivät yleisötyön taiteellinen, sosiaalinen ja markkinoinnillinen puoli.

2.2 Musiikkijournalismin ja yleisötyön yhtymäkohtia

Tarkastelen seuraavaksi musiikkijournalismia yleisötyön näkökulmasta; jos yleisötyö määritellään asenteellisten ja henkisten esteiden poistamiseksi, on kulttuuria käsitteleväjournalsmi aivan avainasemassa tavoittaessaan erilaisten julkaisujen kautta niin suurta yleisöä kuin alaan vihkiytyneitä ihmisiäkin. Yleisötyö on käsitteenä huomattavasti nuorempi kuin musiikkijournalismi. Kuitenkin yleisötyö antaa yhden lähtökohdan analysoida musiikkiin liittyvää journalismia.

Lehtiranta (1993) hahmottelee musiikkijournalismin tehtäviä ja sitä, ketä musiikkijournalismi ylipäätään palvelee. Musiikkia käsittelevän journalismin tärkeimpänä tehtävänä hän näkee tiedonlevityksen laajalle yleisölle. Muiksi musiikkijournalismin tehtäväksi hän luettelee musiikkimaun muokkaamisen, musiikkielämän rakenteiden tutkimisen, musiikintutkimuksen tulosten raportoimisen, ulkomusiikillisten asioiden pohtimisen, synteisien teon sekä musiikkipolitiikasta puhumisen. Musiikkia käsittelevän journalismin näkökulmat liikkuvat liikkuu akseleilla subjektiivisuus-objektiivisuus ja modernismi-konservatiivisuus. (Lehtiranta 1993, 11–12.)

Lehtirannan (1993, 11–12) mukaan musiikkijournalismi palvelee sekä yleisöä että laajemmin musiikkielämää. Journalisti voi ottaa musiikkimaailman ”tiukkapiipaisen portinvartijan” tai ”empaattisen oppaan” roolin. Joka tapauksessa journalismi toimii yhtenä linkkinä yleisön ja musiikkielämän välillä (Lehtiranta 1993, 11–12). Hurri (1993) nostaa väitöskirjaansa pohjautuvassa artikkelissaan esiin saman ajatuksen journalistista esittelemällä Duncanin yleisen taidekriitiikin mallin vuodelta 1967. Duncanin mallissa taiteilija, taiteesta kirjoittaja tai kriitikko ja yleisö ovat kolme osapuolta, jotka ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. (Duncan 1967, 195–213 Hurri 1993, 78, mukaan). Mielestäni musiikista ja eri tavoin siihen liittyvistä ilmiöistä on mahdollista kirjoittaa niin, että kommunikointi yleisön ja taiteilijan välillä lisääntyy. Esimerkiksi journalistin on mielestäni mahdollista valita näkökulmia, jotka tuovat musiikkia lähemmäksi yleisöä ja uudenlaista musiikkia yleisön tietoisuuteen, tai jotka käsittelevät vahvoja ennakkoluuloja herättävää musiikkia normaalista poikkeavasta näkökulmasta. Näin toimiessaan journalisti itse asiassa toteuttaa yleisötyön periaatteita.

Musiikkijournalismi voidaan jakaa kahteen toisiaan täydentävään puoleen: informoivaan ja evaluoivaan. Informoiva journalismi sisältää tietoa ja kuvailua. Evaluoiva journalismi sisältää kirjoituksen kohteen hyvyden, arvon tai muiden ominaisuuksien arviointia. Musiikkijournalismin eräs arvo on ymmärryksen lisääminen. Hyvässä journalismissa yksittäinen palatieto on luotettavaa, selitystieto pyrkii asioiden yhdistämiseen ja näkemystieto ilmenee journalismin oivaltavuudessa ja suurien kokonaisuuksien hahmottamisessa (Pietarinen 1993, 153–156).

Hurri (1993) pohtii kulttuurijournalismia Bordieun (1979) sosiologisen tutkimuksen valossa. Tällöin journalismi voidaan tulkita symboliseksi valtataisteluksi henkisestä arvovallasta. Musiikkijournalisti käyttää valtaa kirjoittaessaan musiikista: mikä on hyvää tai huonoa musiikkia, mikä taas ei ansaitse tulla mainituksi musiikkina lainkaan (Bordieu 1979 Hurri 1993, 76, mukaan). Bordieu (1984) luokitteleeekin käsitykset hyvästä ja huonosta kulttuurista kolmeen ryhmään yhteiskunnassa vallitsevien valtarakenteiden mukaan. Legitiimi maku kuuluu ryhmälle, jolla on käytössään symboliset kvalifikaatiot, eli esimerkiksi koulutuksen tuomaa auktoriteettia puhua musiikista. Rahvaanomainen maku puolestaan on ryhmällä, jolta nämä kvalifikaation puuttuvat. Keskivertomaku sisältää

vaikutteita näistä molemmista. (Bordieu 1984, Cantellin 1993, 104–105 mukaan.) Mielestäni on merkittävää, millaisissa yhteyksissä jotain tiettyä musiikinlajia, artistia tai soitinta käsitellään mediassa. Journalistilla on valtaa nostaa esiin ja lisätä jonkin musiikinlajin arvostusta ylipäätään kirjoittamalla siitä. Erityisen mielenkiintoinen asetelma yleisöpohjan laajentamisen kannalta on mielestäni tilanne, jossa tunnustetusti legitiimin maun omaava journalisti käsittelee tuntematonta tai yleisesti rahvaanomaisen maun piiriin kuuluvaa musiikillista ilmiötä. Samankaltainen tilanne toiseen suuntaa syntyy, jos rahvaanomaisessa julkaisussa käsitellään legitiimin maun piiriin kuuluvia musiikillisia ilmiöitä.

Musiikkikritiikki on musiikkijournalismin eräs tärkeä osa-alue. Kritiikki voi olla esteettistä, jolloin kriitikko arvioi taidetta edustamansa taiteenalan kentän normien mukaan. Journalistisessa tai ideologisesti sitoutuneessa kritiikissä kriitikko noudattaa tiedotusvälineen, poliittisen tai muun ideologian mukaista linjaa. Popularisoivassa kritiikissä lähtökohtana on yleisön oletettu normisto (Hurri 1993, 79). Kritiikki on aina kontekstisidonnaista. Toimittajan tulisi tuoda esiin, mistä lähtökohdista hän kirjoittaa: esimerkiksi pohjautuuko kirjoitus faktatietoihin vai omiin mielipiteisiin. Käytännössä kuitenkin lehtikritiikissä median luonne korostaa kritiikin persoonattomuutta. (Mäkelä 1993, 135.) Itse ymmärrän tämän niin, että kriitikolla on valtaa legitiimin musiikkimaun määrittelijänä.

Journalistin arvostukset näkyvät konkreettisesti kielestä, jota hän käyttää. Kielenkäyttöön liittyy koodeja eli sääntöjä, joita yhteisön jäsenet käyttävät asioiden välisten merkitysten tulkintaan usein tiedostamattaan. Jos ajatellaan, että musiikkikritiikin tekijää ohjaavat kulttuurikoodit, voidaan kielenkäyttöä tutkimalla saada selville jotain musiikkikulttuurimme arvomaailmasta. Esimerkiksi Koirasen (1993) tutkimuksessa nousi esille, että yleissanaa musiikki käytetään usein taidemusiikista puhuttaessa, kun taas jazz- ja popmusiikin kohdalla käytetään musiikkigenrejen nimiä. Taidemusiikin alalla arvossa pidetään musiikin sisäistä arvoa, kun taas jazz- ja popmusiikin arvo on siinä, millaisen vaikutuksen musiikki saa kuulijassaan aikaan. (Koiranen 1993, 89, 91, 95–99.)

Yhteiskuntamme postmodernistuminen näkyy musiikkielämässä ja musiikista kirjoittamisessa. Postmoderniin aikaan kuuluu, että aiemmin vakiintuneiden instituutioiden, kuten kirkon, valtion tai korkeakulttuurin asema ei enää ole itsestäänselvyys. Auktoriteettien tilalle tulee loputon valintojen, mahdollisuuksien ja epävarmuuksien kenttä ja erot korkea- ja rahvaankulttuurin välillä menettävät merkitystään (Lash 1990 Cantellin 1993, 109–110 mukaan). Musiikkikentälle pyrkii uudenlaisia esiintyjiä ja yleisöä, joka ei ole omaksunut alan hierarkioita tai konventioita (Bauman 1991; 1992 Cantellin 1993, 111–112 mukaan). Tällöin ei musiikkijournalismin lähtökohtakaan voi olla legitiimin musiikkimaun ylläpitäminen ja hyvän ja huonon musiikin erottavan tuomarin, vaan pikemminkin tulkitsijan rooli (Bauman 1987 Cantellin 1993, 112 mukaan).

Onkin mielenkiintoista pohtia yleisötyön ja musiikkijournalismin suhdetta toisiinsa. Jos musiikkijournalismi nähdään legitiimin musiikkimaun ylläpitäjänä, eivät yleisöpohjan laajentamisen tavoitteet tai uudenlaisten musiikkipiirteiden esiintuominen välttämättä ole journalistin tavoitteiden ytimessä. Toisaalta yleisön musiikkikokemuksen syventäminen toteutuu, kun vaikkapa lehtikirjoituksessa kerrotaan esimerkiksi jonkin musiikkikappaleen tulkintatraditioista. Voidaan myös ajatella, että vaikka sanomalehden välityksellä taiteilija ja yleisö eivät suoraan vuorovaikutukseen pääsekään, journalismi kuitenkin toimii välillisenä kommunikaation linkkinä, kun yleisö saa lukea taiteilijan ajatuksia haastatteluista ja taiteilija taas saa kuulla vaikutelmia esiintymisestään konsertti-, tai levyarvosteluna. Tällöin yleisötyön tavoite saada taiteilija ja yleisö kohtaamaan toteutuu ainakin välillisesti.

Jos musiikkijournalismia tarkastellaan postmodernimmasta näkökulmasta, nousevat yleisötyön eri puolet esille. Postmoderniin kuuluu itsestään selvien yhteiskunnallisten auktoriteettien horjuminen. Tällöin esimerkiksi korkeakulttuuri ei voi sulkeutua ylhäiseen yksinäisyyteensä, vaan sen toimijoiden on lähestyttävä yleisöä ja samalla kilpailtava viihteen kanssa ihmisten huomiosta ja ajasta. Yleisötyön tiedollisten ja asenteellisten esteiden poistamiseen ja sitä kautta yleisöpohjan laajentumiseen pyrkivät tavoitteet tulevat näkyviin taiteilijan ja yleisön väliseen kommunikaatioon ja taidekokemuksen syventämiseen liittyvien tavoitteiden rinnalle.

2.2 Kantelemusiikki ja yleisötyön tarve

2.2.1 Kanteleen lähihistoriaa

Kanteleensoittoa on voinut opiskella ammattimaisesti Sibelius-Akatemiassa musiikkikasvatuksen osastolla vuodesta 1976. Vuonna 1983 perustetulla Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osastolla kantele on kuulunut opetusohjelmaan osaston perustamisesta asti. Kanteleensoittoa taidemusiikkiin suuntautuen on voinut opiskella Sibelius-Akatemiassa vuodesta 1987 alkaen. Sitä ennen, vuonna 1984, oli Päijät-Hämeen konservatoriossa oli aloitettu kanteleensoitonopettajakoulutus vuonna. Sibelius-Akatemiasta on vuoteen 2009 mennessä valmistunut 20 taidemusiikkia pääaineena opiskellutta kanteleensoittajaa ja yksi musiikin tohtori. Kansanmusiikkiosastolta vuoteen 2009 mennessä valmistuneita on 19 maisteria, yksi lisensiaatti ja kaksi musiikin tohtoria. Kanteleensoittoa voi nykyään harrastaa yli 50 oppilaitoksessa. Kanteleita myydään vuosittain tuhansia: vuonna 2006 myytiin 3200 kanteletta, mikä on vastaa Suomessa pianojen vuosimyyntiä (Tenhunen 2010, 300–303).

Ensimmäisenä varsinaisesti kanteleelle sävellettyinä taidemusiikkiteoksina voidaan pitää Jean Sibeliuksen pieniä teoksia *Dolcissimo* ja *Moderato* vuosilta 1896–1898. Sibeliuksen jälkeen ensimmäisiä merkittäviä kantelesäveltäjiä 1900-luvun alkupuolella ovat olleet P. J. Hannikainen ja Toivo Elovaara. Merkittäviä tunnetuimpia kanteleensoittajia noina vuosina olivat Paul Salminen, Väinä Hannikainen, Olli Suolahti, Aapo Similä ja Ulla Katajavuori. Heidän jälkeensä seurasivat Tyyne Niikko, Marjatta Puupponen, Tellervo Heikonen, Urpo Pylvänäinen, Juhani Pohjanmies, Kerttu Paronen, Aino Sammallahti ja Marjaliisa Alanko. 1960-luvulta alkaen yleisöön tietoisuuteen nousivat Martti ja Marjatta Pokela ja Hannu Syrjälähti. Vuosien 1950–1980 aikana Tauno Marttinen sävelsi useita kanteleteoksia.

Varsinainen kanteleen läpimurto taidemusiikin saralla tapahtui 1980-luvulla. Tämän ajan kantelesävellyksien valtatyylinä on uusklassismi ja vapaatonaalisuus. Muita tyyliuuntauksia ovat olleet minimalismi ja jälkisarjallisuus. Säveltäjänimiä ovat esimerkiksi Ahti Karjalainen, Per Henrik Nordgren, Leonid Bashmakov, Pekka Kostiainen, Stepan Rak, Fridrich Bruk, Ilkka Kuusisto, Harri Wessman, Jukka Linkola, Kirmo Lintinen, Markus Fagerudd, Harri Ahmas, Heikki Valpola, Timo Alakotila, Atso Almila, Ilari Laakso, Kalevi Aho, Simo Härkönen, Eriikki Salmenhaara, Kai Nieminen, Jukka Tiensuu, Tapio Nevalinna, Hannu Pohjannoro, Jovanka Trbjovic, Paola Livorsi, Jyrki Linjama, Matthew Whittal, Perttu Haapanen, Tapani Länsiö, Asko Hyvärinen, Adina Dumitrescu, Alex Freeman, Kimmo Hakola, Uljas Pulkkis, Max Savikangas, Pekka Jalkanen, Eero Hämeenniemi, Juhani Nuorvala, Miika Hyytiäinen ja Olli Virtaperko. Varsinaisten kantelesävellysten lisäksi kantelemusiikoiden ohjelmistoon on vakiintunut barokkimusiikkia, monia romanttisia harppukappaleita sekä joitain minimalistisia teoksia esimerkiksi Lepo Sumeralta ja Arvo Pärtiltä. (Jalkanen 2010, 342–343, 350–352, 361, 372, 379–380, 382–383, 391–398, 400–404, 406–407, 409, 412–415, 417–419.)

2.2.2 Kanteleeseen liittyviä mielikuvia ja näkemyksiä

Suuren yleisön ja musiikin ammattilaisten tietoja ja mielikuvia kanteleesta on tutkittu useassa opinnäytetyössä Sibelius-Akatemiassa. Ahon (2002) suomalaisten käsityksiä kanteleesta kartoittaneessa työssä kanteleeseen liitettyjä mielikuvia olivat kansanmusiikki, Kalevala, Väinämöinen, kansallispuvut, suomalaisuus, kansallismaisema ja puinen, vähäkielinen soitin sekä kanteleen sähköistäminen. Kanteleen ääntä kauniina piti 86 prosenttia kyselyyn vastanneista. 13 prosenttia kyselyyn vastanneista piti länsimaista klassista musiikkia kanteleelle sopivana. 55 prosenttia puolestaan oli sitä mieltä, että kantelemusiikki voisi olla hyvä vientituote Suomesta ulkomaille.

Tutkimukseen osallistuneista suurin osa ei ollut koskaan käynyt kantelekonserktissa. Kantelesäveltäjästä Martti Pokela oli kohtuullisen tunnettu. Muut säveltäjät olivat hyvin

pitkälle tuntemattomia. Samoin esiintyvänä taiteilijana Martti Pokela tiedettiin kohtuullisen hyvin. Timo Väänänen, Katja Laatikainen, Eija Kankaanranta, Ulla Katajavuori, Anneli ja Teuvo Kuparinen, Samppa Uimonen ja Ritva Koistinen mainittiin tutkittavien vastauksissa joitain kertoja. Suurin osa tutkittavista tiesi kanteleensoittajaksi ainoastaan Kalevalan hahmon Väinämöisen. Kanteleensoittokokemusta vastaajista 71 prosentilla ei ollut lainkaan. 22 prosenttia oli kokeillut 5-kielistä kanteletta, usein koulussa, ja 7 prosenttia vastaajista oli kokeillut suurkanteleensoittoa. (Aho 2002, 6–9, 14.)

Savolaisen (1998) tutkimus keskittyy Sibelius-Akatemiassa opiskelevien ja opettavien näkemyksiin kanteleesta. Tutkimukseen vastanneet mainitsivat kanteleen yhteydessä Kalevalan, Väinämöisen, kvintinsisäisen harmonian, tuohitorvet ja virrenveisuun. Lisäksi mainittiin kansallissoittimen status, kansallispuvut ja suomalaiset kansansävelmät. Kantelemusiikin herättämät mielikuvat olivat enemmän emotionaalisia kuin teknisiä. Mainituksi tulivat hennosti näppäilyt, surumieliset kansanlaulut sekä Väinämöisen koko luonnon lumoava soitanta. Myös 5-kielinen kantele ja musiikkileikkikoulu tulivat monelle vastaajalle mieleen. Useimmat olivat myös maininneet kanteleen ihanan äänen. 78 prosenttia vastaajista piti klassista musiikkia sopivana kanteleelle. Kantelesäveltäjistä Martti Pokela oli tunnetuin: 80 prosenttia tiesi hänen säveltäneen kanteleelle. Noin puolet tunnisti Pekka Jalkasen ja Jukka Tiensuun säveltäneen kanteleelle. Toisaalta 36 prosenttia ehdotti Ilkka Kuusista kantelesäveltäjäksi, vaikka hän ei ole tehnyt yhtään kanteleteosta. 60 prosenttia piti kanteleella soitettua modernia musiikkia ja 77 prosenttia kansanmusiikkia hyvänä vientituotteena ulkomaille. (Savolainen 1998, 2–3, 6–14.)

Kantelekonsertissa Sibelius-Akatemian opettajista oli käynyt kaksi kolmasosaa, opiskelijoista sen sijaan vain 11 prosenttia. Kaksi kolmasosaa vastaajista oli joskus soittanut 5-kielistä kanteletta. 10-kielinen kantele oli tuttu oman soittokokeilun kautta 18 prosentille vastaajista ja 21 prosenttia oli joskus kokeillut suurkanteletta. Opettajista 22 prosenttia ja opiskelijoista 25 prosenttia ei tiennyt, että kanteletta voi opiskella Sibelius-Akatemiassa silloisella solistisella osastolla pääaineena. (Savolainen 1998, 3–5.)

Kanteleeseen liittyviä käsityksiä säveltäjien keskuudessa on myös tutkittu. Hukarin (1996) opinnäytetyössä haastateltiin viittä suomalaista säveltäjää, jotka ovat tehneet musiikkia

kanteleelle. Kanteleen kiinnostavaksi puoleksi kaikki haastatellut yhtä lukuun ottamatta mainitsivat soinnin ja sen sävyt. Sointia kuvailtiin sanoilla rikas, monipuolisen väriskaalan omaava, intiimi, sävykäs, muuntautumiskykyinen ja orkestraalinen. Säveltäjät mainitsivat innostaviksi ominaisuuksiksi myös soittimen diatonisen perusluonteen, kenttäajattelua tukevan pitkän jälkikaiun, mahdollisuudet mikrintervalleihin, mahdollisuuden vaihtaa sointiväristä toiseen nopeasti, virityksen muuntautumiskyvyn, hiljaisen perusdynamiiikan sisälle mahtuva laajan dynaamisen skaalan, orkestraalisen taipuisuuden, äänentuottotavan välittömyyden sekä mahdollisuudet laajoihin otteisiin ja osasävelten tuottamiseen. Eräs haastatelluista koki kiihottavana mahdollisuuden päästä luomaan historiallista perusohjelmistoa soittimelle, jolle ei ole olemassa valmista kantaohjelmistoa kovinkaan paljoa. Yksi säveltäjä mainitsi lähtökohdakseen muinaisen, arkaaisen musiikin, jonka takia häntä kanteleessa alun perin kiinnosti viisikielisen kanteleen näennäinen niukkuus ja kalevalaisuus. (Hukari 1996, 4–16.)

Kanteleelle säveltämisen hankaluuksina säveltäjät mainitsivat pitkän jälkikaiun hallinnan ja soimaan saatettujen äänien sammuttamisen, hiljaisen äänen, jolloin joudutaan vahvistuskysymysten eteen isommissa kokoonpanoissa, tarpeeksi puhtaan virityksen saavuttamisen ja soittimen diatonisen luonteen taitavan käyttämisen. Asenteellisina esteinä mainittiin instrumentin riittämätön tunteminen ja mielikuvituksen puute sekä vastenmielisyys tarttua toimeen vahvojen ennakkoluulojen takia. Mainituksi tulivat ”kansallisromanttinen roina”, ”suttuiset kansanlaulusovitukset” ja ”kantelehumina” sekä kanteleen liittyminen ainoastaan kansanmusiikkijuhliin ja kansanlauluihin. Yhden haastateltavan mukaan ennakkoluulot voivat olla musiikin ammattilaisilla hyvinkin suuria, sillä on voitettava omien psykologisten esteiden lisäksi kuulijoiden ennakkokäsitykset ja tottumukset. Haastateltava mainitsee myös kollegojen ennakkoluulot ja leimautumisvaaran. (Hukari 1996, 4–16.)

Osa säveltäjistä myös kertoo kanteleeseen liittyvien ennakkoluulojen innostaneen työhön: oli syntynyt näyttämisen halu ja tarve keksiä jotain uutta ja ainutlaatuista. Kaksi säveltäjistä piti suhdettaan kanteleeseen kohtalaisen neutraalina sekä ennen että jälkeen soittimelle säveltämisen. Kolme haastatelluista puolestaan kertoi käsityksensä kanteleesta muuttuneen alun jälkeen vastenmielisyyden ja ennakkoluulojen leimaamasta soittimesta monipuoliseksi

taidesoittimeksi. Yksi haastatelluista mainitsi vielä, että soitin on vain pala puuta ja metallia; kiinnostavaa on se, mitä soittaja soittimella tekee. (Hukari 1996, 4–16.)

Kun vertailen kolmen eri lähteen antamaa kuvaa kanteleen asemasta ihmisten, muusikoiden ja suuren yleisön mielissä nousevat esille kanteleeseen liittyvät ennakkoluulot. Monien mielessä kantele yhdistyy ainoastaan kansallisromantiikkaan, myyttiseen Väinämöiseen ja Kalevalaan. Käy ilmi, että harvalla on suoraa tietoa nykyajan kantelemusiikista. Kuitenkin tutkittavat, jotka ovat päässeet kanteleen kanssa tekemisiin, ovat usein yllättyneet positiivisesti soittimen monipuolisuudesta ja rikkaasta sointimaailmasta. Sekä muusikkojen että suuren yleisön keskuudessa tehdyissä tutkimuksissa suurin osa tutkittavista mainitsi kanteleen äänen kauniiksi. Myös soittimen vientiarvoa ulkomaille pidettiin hyvänä. Ne tutkittavat, joilla oli tietoa kanteleesta, pitivät kanteletta kiinnostavana soittimena.

Kanteleen nousu taidesoittimena on määrätietoisen työn ja musiikkipolitiikan tulosta (Jalkanen 2010, 379). Omasta mielestäni että prosessi on vielä kesken. Tenhunen (2010) kirjoittaa kanteleen elävän historiansa monipuolisinta aikaa. Kuitenkin kantelekulttuurin rikkauden tuntevat lähinnä kanteletta aktiivisesti harrastavat ”sisäpiiriläiset”. Tenhusen sanoin ”kanteleella menee lujaa, mutta valtaosa suomalaisista ei sitä tiedä”. (Tenhunen 2010, 307.) Voidaan siis hyvällä syyllä sanoa, että kantele varmasti hyötyisi yleisötyöstä.

3 TUTKIMUSASETELMA JA TUTKIMUKSEN KULKU

Tutkimuksessani selvitän, kuinka yleisötyön tavoitteet näkyvät kanteletta käsittelevissä lehtikirjoituksissa. Olen selvittänyt, millaisia teemoja kanteleaiheisessa lehtikirjoituksissa toistuu, muuttuuko kanteleesta kirjoittaminen ajan myötä sekä miten Helsingin Sanomien ja musiikkiin erikoistuneen aikakauslehden Rondon kanteleartikkelit eroavat toisistaan.

Tutkimusmetodina olen käyttänyt aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tutkimuksen kulkua on kuvattu Sarajärven ja Tuomen (2009) teoksessa käyttäen pohjana Timo Laineen Jyväskylän yliopistossa esittämää runkoa laadullisen tutkimuksen analyysin etenemisestä. Tutkimuksen lähtökohtana on aiheen valinta ja rajaus. Tämän jälkeen aineistoa käydään läpi, ja siitä erotellaan tutkimuksen kannalta kiinnostavat osat. Nämä osat luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään. Luokittelussa aineistosta määritellään luokkia, joiden esiintymistiheyttä aineistossa tarkastellaan. Teemoittelu on lähellä luokittelua, mutta siinä painottuu luokkien sisältö. Tyypittelyssä aineisto ryhmitellään tyypiesimerkeiksi. Viimeisenä vaiheena sisällönanalyysissä on yhteenvedon kirjoittaminen. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 91–93.) Omassa tutkimuksessani olen käyttänyt työtapanana teemoittelua.

Laadullinen analyysi voi olla aineistolähtöistä, teoriaohjaavaa tai teorialähtöistä. Aineistolähtöisessä analyysissä tutkimuksen analyysiyksiköt eivät ole etukäteen määriteltyjä, vaan aineistoa pyritään analysoimaan ikään kuin puhtaalta pöydältä. Analyysiä ohjaavat tutkimuksessa julkilausutut metodologiset sitoumukset. Valmiiden teorioiden käyttö liittyy aineistolähtöisessä analyysissä siten analyysin toteuttamiseen.

Käytännössä puhdas aineistolähtöisyys on vaikeasti toteutettavissa; ei ole helppoa kontrolloida, että analyysi tapahtuu puhtaasti aineiston ehdoilla ilman, että tutkijan ennakkokäsitykset lainkaan vaikuttaisivat analyysin kulkuun. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 95–96.)

Aineistolähtöisessä analyysissä käytetään teoriaa apuna analyysin etenemisessä, mutta analyysi ei suoraan pohjautu teoriaan. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta. Analyysissä on nähtävissä aikaisemman tiedon vaikutus. Kuitenkaan tarkoitus ei ole vain testata aikaisempaa teoriaa, vaan aukoa uusia ajatusuria. Esimerkiksi analyysin alkuvaiheessa voidaan lähteä liikkeelle aineistosta, kun taas loppuvaiheessa saatua tietoa voidaan verrata aikaisempiin teorioihin. Tutkija pyrkii siis yhdistelemään aineistosta esiin nousevia asioita ja valmiita malleja. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 96–97.)

Oman tutkimukseni lähtökohdaksi olen valinnut aineistolähtöisen analyysin. Olen lukenut aineiston läpi ja poiminut tutkimistani artikkeleista olennaiset kohdat aineiston sisältä nousseiden teemaotsikoitten alle. Tämän jälkeen olen kirjoittanut teemoista yhteenvedon, osittain myös yhdistellen eri teemojen alle tulleita sisältöjä. Aineistosta löytämiäni teemoja olivat kansanmusiikki, taidemusiikki, muu musiikki, soittaja, soitin, säveltäjä, kanteleen äänen kuvailu, Kalevala, kansallissoitin, neutraali uutinen, erityinen yleisötyö, ennakkoluulopuhe, kantelebuumi, ulkomaayhteys ja koulusoitin. Teemat olisi voinut valita toisinkin, esimerkiksi esiintyvien aineistossa artikkelityyppien mukaan, kuten haastattelu tai konserttiarvostelu. Halusin työssäni fokuoittaa artikkeleiden sisältä löytyviin aiheisiin enemmän kuin artikkelien ulkoiseen muotoon, joten päädyin tämän perusteella tällaiseen jaotteluun.

Pääasiallisena aineistonani on toiminut Helsingin Sanomien digitaalisesta arkistosta hakusanalla ”kantele” esiin nousseet artikkelit. Arkisto sisältää kaikki Helsingin Sanomissa julkaistut artikkelit vuodesta 1990 alkaen. Olen karsinut aineistoa valitsemalla analyysini kohteeksi artikkeleita, joissa sivutaan työni kannalta olennaisia teemoja. Aineistoni ulkopuolelle rajasin menovinkit kantelekonserteista. Vaikka konsertti-ilmoitukset ovatkin olennainen osa yleisötyön markkinoinnillista osa-aluetta, katsoin, että menovinkkien konsertti-ilmoituksissa ei ollut työni kannalta olennaista informaatiota. Ilmoituksissa oli

lähinnä konserttipaikka ja -aika, joten mielenkiintoista tietoa kanteleeseen liittyvän yleisötyön kannalta olisi syntynyt ainoastaan ilmoitusten määrällisestä analyysistä. Helsingin Sanomien artikkelien lisäksi olen täydentänyt aineistoa muutamalla musiikin aikakauslehdestä Rondosta poimitulla artikkelilla ja levyarvostelulla. Rondon artikkelit kokosin tekemällä Helsingin kaupungin kirjastossa kirjastotyöntekijän opastuksella haun sanalla kantele. Ensimmäinen Rondo-lehden kanteleartikkeli oli vuodelta 1997. Tuota aikaisemmat lehdet selasin manuaalisesti läpi ja poimin niistä yksittäisiä kantelemainintoja sisältäneet jutut. Rondossa julkaistut levyarvostelut puolestaan löytyivät Rondo-lehden internet-sivuilta levyarvosteluja sisältävästä arkistosta hakusanalla kantele.

Osassa aineiston artikkeleissa toimittajan nimi on mainittu, mutta etenkin monissa Helsingin Sanomien kirjoituksissa ei tekijää ole ilmoitettu. Työni painopiste on ollut kanteleaiheisten lehtikirjoitusten yhteydessä toistuvissa teemoissa. Teemojen muuttumista olen käsitellyt ajan kulumisen sekä lehden, Helsingin Sanomien ja Rondon, suhteen enkä niinkään yksittäisen toimittajan kirjoitustyylin mukaan. Näistä syistä johtuen olen työssäni päätenyt mainitsemaan toimittajien nimet vain suorien lainausten yhteydessä sellaisissa tapauksissa, kun kirjoituksen tekijän nimi on ollut tiedossa.

4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Yleiskatsaus aineistoon

Aineistossa kanteletta käsitellään eri näkökulmista käsin. Osassa artikkeleita kantele soittimena, kantelemusiikki tai kanteleensoittaja on kirjoituksen pääaihe. Kanteletta myös sivutaan jonkin verran artikkeleissa, joissa pääosassa oli jokin muu aihe, esimerkiksi koulujen musiikkiopetus, jonkin tietyn säveltäjän tuotanto, suomalaisuus tai historialliset tapahtumat. Muutamaan otteeseen kanteletta tai kanteleensoittoa käytetään vertauskuvana kuvailtaessa jotakin muuta asiaa tai ilmiötä. Aineistosta esiinnoitettuja artikkelityyppejä ovat konserttiarvostelu, levyarvostelu, soittajan, säveltäjän tai kanteleenrakentajan haastattelu, tietoartikkeli kanteleesta, kirja-arvostelu sekä neutraali uutisointi. Monessa artikkelissa on piirteitä useista näistä tyypeistä.

Helsingin Sanomien ja Rondo-lehden artikkeleiden välillä on eroja, jotka johtuivat pääosin lehtien erilaisuudesta. Helsingin Sanomat on seitsemänä päivänä viikossa ilmestyvä uutislehti, joka välittää tietoa. Lehti katsoo tehtäväkseen myös osallistua yhteiskunnan kehittämiseen herättämällä keskustelua. Lehden kokonaislevikki on viimeisen tiedon mukaan 397 838 kappaletta. (HS.fi 15.3.2011.) Rondo puolestaan on 12 kertaa vuodessa ilmestyvä klassisen musiikin aikakauslehti. Lehden pääpaino on klassisessa musiikissa, mutta lehti kirjoittaa myös etnisestä, jazz- ja populaarimusiikista. Lehden nykyhetken

levikki on 8250 kappaletta. (Rondolehti.fi.) Helsingin Sanomien artikkelit on suunnattu enemmän suurelle yleisölle. Ne ovat pääosin lyhyempiä ja niiden joukossa on pieniä uutisia sekä konserttiarvosteluja, mitä Rondon artikkeleiden joukosta ei löytynyt. Rondon artikkelit ovat yleensä pitempiä ja syvemmälle aiheeseen meneviä ja taustoja kartoittavia. Molemmissa lehdissä on haastatteluja ja levyarvioita ja muutama yksittäinen kirja-arvio.

Aineiston artikkelit ovat vuosilta 1990–2010. Merkittävin muutos kanteleaiheisessa lehtikirjoituksissa tuolla aikavälillä on kirjoitusten määrän kasvu 2000-luvulle tultaessa: 1990-luvulla ilmestyneitä artikkeleja on aineistossa 52 ja 2000-luvulla puolestaan jo 90. Kokonaisuudessaan aineisto sisältää kokonaisuudessaan 142 artikkelia. Näistä 123 on ilmestynyt Helsingin Sanomissa ja 19 Rondossa. Rondossa ensimmäinen kanteletta pääaiheena käsittelevä artikkeli ilmestyi vuonna 1997. Helsingin Sanomissa kanteleesta on kirjoitettu koko ajan, mutta juttujen määrä lisääntyy selvästi myöhempään aikaan tultaessa. Aikavälin alkupään kantelekirjoitukset painottuvat selkeästi kansanmusiikkiin. Kansanmusiikkia käsitellään koko aineiston ajan tasaisesti. Taidemusiikkiaiheiset artikkelit alkavat vuodesta 1995 ja lisääntyvät huomattavasti 2000-luvun aikana. Muiden musiikkityylien yhteydessä kanteletta mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1996.

Vuosien 1997–2002 välillä sähkökantele on pinnalla erityisen paljon. Vuodesta 2005 alkaen muutamissa jutuissa mainitaan käsite kantelebuumi. Lasten musiikinopetuksen yhteydessä kanteletta mainitaan säännöllisesti läpi koko aineiston. Samoin ulkomaihin liittyvistä kanteleyhteyksistä kirjoitetaan säännöllisesti koko aikavälillä. Kalevala- sekä kansallissoitinmainintoja esiintyy myös säännöllisesti. Kirjoitusnäkökulmaa, jossa asetetaan vastakkain lukijakunnan oletetut ennakkoluulot ja kantelemusiikin nykyhetken loistava tilanne ilmenee läpi koko aineiston. 2000-luvun aikana kuitenkin alkaa esiintyä enemmän artikkeleita, joissa puhutaan neutraalisti kantelemusiikista ottamatta kirjoituksen lähtökohdaksi kanteleeseen liittyviä kansallisromanttisia tai kalevalaisia mielikuvia.

4.2 Soittajat keskiössä

Lähes kaikissa kanteletta käsittelevissä lehtiartikkeleissa mainitaan yksi tai useampi kanteleensoittaja nimeltä. Tämä ei ole yllättävää, sillä soittaja mainitaan käytännössä poikkeuksetta konserttiarvostelujen ja levyarvostelujen yhteydessä. Osassa artikkeleita haastatellaan soittajaa tämän muusikkoudesta ilman varsinaista kytköstä tiettyyn levyyn tai konserttiin. Usein kuitenkin haastattelut kytkeytyvät ajankohtaisiin asioihin, kuten levytyksiin, esiintymisiin, tohtoritutkintoihin tai saatuihin palkintoihin. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa 26.9.2009 on Eija Kankaanrannan jatkotutkintokonsertin arvostelu. Levyarvosteluista esiin voisi nostaa Rondo-lehdessä 2/2008 olevan Eva Alkulan Helios-levyn arvostelun. Haastatteluesimerkkinä toimii Rondo-lehden 7/2010 artikkeli nykyhetken kantelemusiikin tilasta. Artikkelissa haastatellaan useita soittajia heidän tekemisistään, kiinnostuksenkohteistaan ja ajatuksistaan kantelemusiikista.

Kantelekilpailuvoittajia mainitaan useissa artikkeleissa. Myös erilaisten tunnustusten ja palkintojen yhteydessä mainitaan soittajia, esimerkiksi Helsingin Sanomissa 24.11.1997 uutisoitiin Timo Väänäsen saaneen Kanteleliiton Vuoden kantele -palkinnon ja 10.10.2001 samassa lehdessä kerrotaan Martti Pokelan saaneen säveltaiteen valtionpalkinnon. Jonkun verran uutisoidaan tulevia esityksiä tai muusikoiden kiinnityksiä festivaaleille. Uutiskynnyksen ylittää myös soittajan esiintyminen ulkomailla tai Suomen edustaminen kansainvälisillä messuilla. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa 29.10.2001 kerrotaan Timo Väänäsen osallistumisesta Womex-messuille Hollannissa. Muutamassa artikkelissa kirjoituksen aiheena on lasten musiikkiharrastus, jolloin haastateltavina ovat lapsisoittajat ja heidän vanhempansa sekä opettajansa.

Kanteleen historiaa käsittelevissä jutuissa mainitaan myös soittajia, esimerkiksi Rondon numerossa 4/1993 on esillä historiallisia kanteleensoittajia kuten Antero Vornanen, Shemeikka, Vanja Tallas, Iivana Oinola ja Hilja Aarnio. Aivan lähihistoriaa on Ulla Katajavuoren taiteilijanura; tästä kerrotaan Helsingin Sanomissa 26.10.2003 hänestä ilmestyneen elämäkertaromaanin yhteydessä.

Yleisin kanteleensoittajan rooli on artikkeleissa muusikon rooli. Kansanmuusikkoja ja taidemuusikkoja esiintyy tasaisesti pitkin aineistoa, tosi aivan 1990-luvun alussa taidemuusikkomainintoja vielä ole. Soittajia mainitaan soolosoittajina, yhtyemuusikkoina, orkesterin solistina, bändisoittajina tai osana jotakin isompaa produktiota, kuten oopperaa. Esimerkiksi Helsingin Sanomien 8.7.1994 ilmestyneessä konserttiarvostelussa mainitaan Marianne Uotilan soittaneen Bachia soolona kanteleella. 15.5.1991 Helsingin Sanomissa taas kirjoitetaan kansanmusiikkiyhtyeestä Niekku, jossa Anu Itäpelto soittaa kanteletta. Helsingin Sanomissa 5.11.1997 kerrotaan Ritva Koistisen kantaesittävän Pekka Jalkasen kantelekonserton Keski-Pohjanmaan kamariorkesterin solistina.

Muusikon roolin lisäksi yleinen rooli on opettaja; jonkun kerran mainittiin nimeltä kanteleensoitonopettajia ja usein myös tapauksissa, joissa soittajasta kirjoitetaan ensisijaisesti muusikkona, mainitaan henkilön toimivan myös opettajana. Opettajan rooli mainitaan esimerkiksi Helsingin Sanomien Vilma Timosesta kertovan artikkelin yhteydessä 28.2.2010. Helsingin Sanomissa 10.10.2001 professori Martti Pokelasta puhutaan kantelekulttuurin uranuurtavana tekijänä sekä kansanmusiikkiopetuksen kehittäjänä Sibelius-Akatemiassa.

Etenkin kansanmuusikoiden kohdalla soittajilla on usein myös säveltäjän rooli. Esimerkiksi 3.10.1996 Timo Väänäsen mainitaan soittamisen lisäksi myös säveltävän kanteleelle. Helsingin sanomissa 12.11.1997 amerikansuomalainen Joyce Hakala mainitaan kanteletyöliien kartoittajana ja niistä kirjoittavana harrastajatutkijana.

Soittavia lapsia tulee myös muutamassa kirjoituksessa esille. Musiikkileikkikoulusta ja musiikkiopistotoiminnasta puhuttaessa esillä on harrastajia. Esimerkiksi sopii Helsingin Sanomien juttu 16.11.2009, jossa haastatellaan 6-vuotiaita musiikkileikkikoululaisia. Helsingin Sanomissa 9.9.2006 on esillä myös 8-vuotiaan Viola Uotilan lastenlaululevy.

4.3 Musiikkityyleistä

4.3.1 Taidemusiikki

Taidemusiikkityydyksissä kantele esiintyy selvästi useammin mitä pidemmälle aineistossa liikutaan. Ensimmäinen taidemusiikin yhteydessä tehty kantelemaininta on Helsingin Sanomissa vuonna 1993 ja Rondossa vuonna 1997. Tämä on selitettävissä sillä, että taidemusiikkiin painottuva kantelekoulutus alkoi Sibelius-Akatemiassa vasta vuonna 1987, joten 1990-luvun alussa osaavia taidekanteleensoittajia ei vielä ole ollut sankoin joukoin liikkeellä.

Konserttityydyksissä kantele on useimmiten soolo- tai kamarimusiikkisoitin. Joitakin kertoja kantele esiintyy orkesterin solistina tai yhtenä soittimena suuremmissa yhtyeissä. Soolo- ja kamarimusiikkisoittimena kantele esiintyy esimerkiksi Helsingin Sanomien 15.10.2007 julkaisemassa Sibelius-Akatemian kanteleluokan 20-vuotisjuhlakonsertin arvioinnissa. Kantele esiintyy orkesterin solistina esimerkiksi Helsingin sanomien arvostelussa 3.4.1998. Esitettävänä teoksena oli Pekka Jalkasen kantelekonsertto. Osana suurempaa produktiota kantele mainitaan Helsingin Sanomissa 26.3.2001 Markus Faggerunddin oopperassa Gaia. Kantele mainitaan myös teatteri- ja tanssiesitysten taustalla. Helsingin Sanomat kirjoittaa Jaana Kleveringin Kannattele! -tanssiesityksestä Zodiakissa. Esityksen musiikista vastaa Eija Kankaanranta kanteleineen.

Konserteista osa on jonkin isomman kanteletapahtuman yhteydessä, esimerkiksi 14.10.2003 Helsingin Sanomat uutisoi Kanteleet ja Kalevala -tapahtumasta, jonka yhteydessä on myös konsertteja. Uutiskynnyksen ylittävät myös Sibelius-Akatemian jatkotutkinto- ja ensikonsertit: Helsingin Sanomissa kirjoitetaan Eija Kankaanrannan

jatkotutkintokonsertista 26.9.2009 ja Eva Alkulan ensikonsertista 6.4.2005. Myös kantaesitykset herättävät kiinnostusta: esimerkiksi Harri Suilamon kanteleelle ja harmonikalle sävelletyn teoksen Naavan lämmin nipistys kantaesitys Viitasaaren Musiikin Aika -festivaalin yhteydessä tulee mainituksi Helsingin Sanomissa 11.7.1995. Kantelemusiikkia esitetään paitsi varsinaisissa kantelekonserteissa, myös jonkin muun teeman ympärille rakennetuissa konserteissa. Tästä esimerkkinä toimii 10.11.2004 julkaistu Asko Hyvärisen sävellyskonsertin arvostelu.

Levyarvostelut ovat näkyvä artikkelityyppi niin Helsingin Sanomissa kuin Rondossakin. Levyistä kirjoitetaan 2000-luvun loppupuolella runsaimmin. Tämä johtunee jälleen ammattimaisten kanteleensoittajien määrän lisääntymisestä. Suurin osa aineistossa mainituista kantelelevyistä on yksittäisten kanteleensoittajien tekemiä. Esimerkkinä tästä toimivat Elisa Kerolan Kuuntele-levyn arvostelu Rondossa 3/2007 ja 9.3.2008 Helsingin Sanomissa julkaistu Eija Kankaanrannan Griffyr-levyn arvio. Eva Alkulan Helios-levyn yhteydessä kantele mainitaan myös orkesterin soolosoittimena. Levyarvio on julkaistu Rondossa 2/2008. Helsingin Sanomissa 19.2.1994 puolestaan kirjoitetaan kanteleorkesterin Finn-kanteleet levytyksestä Soitto.

2000-luvun lopulla kanteletta kuullaan myös säveltäjäteeman ympärille rakennetuilla levyillä, esimerkiksi Helsingin Sanomissa kirjoitetaan Kirmo Lintisen kamarimusiikkisävellyksiä sisältävästä levystä, jolla mukana on kantelekappale Vesi. 27.2.2009 Helsingin Sanomissa kirjoitetaan suomalaisten säveltäjien Kalevala-aiheisia sävellyksiä sisältävästä levystä, jolla mukana monessa sävellyksessä on kantele. Rondossa 3/2008 kanteleen mainitaan soivan myös Piae Cantiones -aiheisella levyllä kuin dulcimer ikään. Levyihin liittyy myös Helsingin Sanomissa 12.11.1994 julkaistu uutinen, jonka mukaan ulkomailla suomalaisista klassisen musiikin levytyksistä parhaiten myyvät Sibelius, joululaulut ja kantelemusiikki.

Taidemusiikkiyhteyksissä kanteletta käsiteltäessä mainitaan useimmiten soittajia sekä Helsingin Sanomissa että Rondossa. Soittajia haastatellaan ja vähintään heidän nimensä mainitaan. Olen työssäni erottanut soittajia käsittelevän osion omaksi luvukseen.

Taidemusiikkiyhteydessä esiin nostetaan usein säveltäjät. Aineistossa myös säveltäjien kohdalla on näkyvissä se, että taidemusiikkia kanteleelle tekevien ihmisten määrä on kasvanut ajan kuluessa: 2000-luvun puolella säveltäjämainintoja on useammin kuin 1990-luvun puolella. Säveltäjien teoksia arvioidaan aineistossa konsertti- ja levyarvostelujen yhteydessä. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa 15.10.2007 julkaistussa konserttiarvostelussa kuvaillaan, kuinka Uljas Pulkkisen teoksessa Laet lauloi on luontevasti rakennettu dramaturgia. Asko Hyvärisen taustoja ja sävelkieltä yleisemmin sekä erityisesti kanteleteoksessa Valse griffyre kuvaillaan taas Hyvärisen sävellyskonsertin arviossa Helsingin Sanomissa 10.11.2004. Rondon numerossa 3/2007 julkaistussa Elisa Kerolan Kuuntele-levyn arviossa kuvaillaan usean säveltäjän kanteleteoksia. Arvostelun kirjoittanut toimittaja Kare Eskola mainitsee Livorsin ja Nuorvalan tekemät viritysoivallukset, Trobojevicin soinnin yksityiskohdat ja yllätyksellisyys ja levyn yleinen ”viipyilevä minimalismi”. Arviossa Eskola myös kiittelee nykysäveltäjiä, joilla on ”kiinnostusta ja ammattitaitoa säveltää harvinaiselle soittimelle.”

Jonkun kerran säveltäjä on myös haastattelussa. Rondossa 6–7/1997 säveltäjä Pekka Jalkanen kertoo käyttämistään asteikoista, kiinnostuksestaan kanteleen sointia kohtaan ja ratkaisuksistaan kantelekonserttoa tehdessään. Samaisessa artikkelissa säveltäjä Juhani Nuorvala kertoo innostuneensa kokeilemaan erilaisia virityksiä ja efektejä kanteleelle.

Säveltäjiä mainittiin uutisenomaisesti uusien teosten kantaesitysten yhteydessä. Esimerkiksi Helsingin Sanomat kirjoittaa 7.10.1998 Jukka Linkolan uuden kanteleteoksen tulevasta kantaesityksestä Kouvola-talossa. 18.12.1992 Helsingin Sanomat uutisoi myös kanteleelle paljon säveltäneen Hannu Syrjälähden Kanteleliitolta saamasta tunnustuksesta.

4.3.2 Kansanmusiikki

Aineistossa kanteleesta kirjoitetaan kansanmusiikin yhteydessä usein. Vastakohtana taidemusiikkiin liittyville kantelekirjoituksille, jotka painottuvat selkeästi 2000-luvulle, kansanmusiikkiin yhdistyviä kanteleartikkeleita on julkaistu tasaisesti koko aineiston läpi.

Helsingin Sanomien levyarvosteluissa kansanmusiikkikantelelevyjä esiintyy säännöllisesti, Rondossa ei niinkään. Esimerkiksi 12.12.1992 arvioitavana on Martti Pokelan, Eeva-Leena Sariolan ja Matti Kontion uusintajulkaisu vuoden 1983 levystä Kanteleet. Martti Pokela on etenkin 1990-luvun puolella ilmestyneillä levyillä hyvin edustettuna. Yhtenä suuremman kokoonpanon soittimista kantele esiintyy 14.12.2004 Helsingin Sanomissa arvioitavana olevalla Anna-Kaisa Liedeksen Utua-levyllä, jossa Vilma Timonen soittaa kanteletta. Bändin keulahahmona kantele on Helsingin Sanomissa 21.12.2007 ilmestyneessä arvioinnissa Vilma Timonen Quartet -yhtyeen levystä. Kansanmusiikkilevyarvioiden joukossa on myös muutama levy, jossa pääosassa on lasten soitto. Tästä esimerkkinä toimii Viola Uotilan levy, joka on arvosteltu Helsingin Sanomissa 9.9.2006.

Kansanmusiikkiaiheisia konserttiarvosteluja on julkaistu monia. Verrattuna taidemusiikin konsertteihin kansanmusiikin alalla aineistossa esiintyy enemmän yhtyeitä. Esimerkiksi 15.5.1991 Helsingin Sanomien arvoinnin kohteena on Sibelius-Akatemian kansanmusiikkiosaston opiskelijoista koostuvan Niekku-yhtyeen ensiesiintyminen. Yhtye kumoaa arvostelun mukaan kansanmusiikin kliseitä. Perinteisempää kanteleyhtyemielikuvaa edustaa Helsingin Sanomien 14.9.2002 uutisointi Kajaanissa pidetyssä Lönnrotin juhluvuoden konsertissa esiintyneistä kanteleyhtyeistä, joiden ihanteena artikkelin mukaan on ”Väinämöisen soitto”. Myös soolosoittajia aineistossa tulee esiin. Esimerkiksi Arja Kastisen meditatiivisesta soitosta Helsingin Sanomat kirjoittaa 17.4.1997.

Kansanmusiikin akateemistuminen ja siihen liittyen myös kanteleensoittajien akateeminen koulutus herättävät sekä Helsingin Sanomissa että Rondossa mielenkiintoa. Tohtorintutkintoa tekeviä soittajia haastateltiin, esimerkiksi Timo Väänänen taiteellinen tohtorintyö on Helsingin Sanomien jutun aiheena 27.2.2008. Samoin professori Martti Pokela mainitaan monessa jutussa Sibelius-Akatemian kansanmusiikkikoulutuksen kehittäjänä, muun muassa 10.10.2001. Rondo-lehden numerossa 4/1993 käsitellään pitkässä artikkelissa kansanmusiikkikoulutuksen sisältöä, tavoitteita ja tarvetta. Rondossa 6-7/1997 Timo Väänänen pohtii esille noussutta huolta kansanmusiikin aitouden häviämisestä akateemisen koulutuksen ja myös sähkökanteleen kehittymisen myötä Harri Kuusisaaren haastattelussa: ”(– –) koko aitouden käsite on vaikea. (– –) Kaikki polveutuu jostakin. (– –) Jos perinne on vahvaa, se kyllä kestää ilman tekohengitystäkin.”

Aineistossa suomalaisen kansanmusiikin historiaa käsittelevissä artikkeleissa sivutaan kanteletta. Esimerkiksi Rondon 4/1993 artikkeleissa Suomalaista perusetnoa etsimässä ja Kansanmusiikin pelastus vai tuho – uusi aalto huuhtoo pelimannien perintöä kantele mainitaan osana kansanmusiikin historiallista jatkumoa. Toinen esimerkki on Helsingin Sanomien 27.1.2003 julkaisema artikkeli, jossa musiikintutkijat pohtivat, oliko Väinämöisen soitin sittenkin kanteleen sijasta jouhikko.

Soittajat ovat kansanmusiikin yhteydessä esillä yhtä paljon kuin taidemusiikinkin yhteydessä. Verrattuna taidemusiikin kenttään, kansanmusiikkokanteleensoittajat esiintyvät myös säveltäjinä ja improvisoijina. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa 3.10.1996 Timo Väänänen kertoo säveltävänsä musiikkia itse. Soittajia myös haastateltiin. Rondon numerossa 3/2005 kanteletta soittava tansanialainen Arnold Chivalala kertoo ajatuksiaan eri kulttuurien kansanmusiikin yhteneväisyyksistä.

Aineistossa esiintyy myös jonkin verran muuhun musiikkityyliin liittyviä kirjoituksia, joissa mainitaan kanteleen kansanmusiikkitausta. Esimerkiksi 19.2.1994 Ritva Koistisen New Finnish Kantele -levyn arviossa todetaan kanteleen väistämättä herättävän kansanmusiikkiin yhdistettäviä mielikuvia. Monessa artikkelissa myös ihmetellään, kuinka kantele on muutakin kuin perinnesoitin: esimerkiksi 8.12.2001 Helsingin Sanomien levyarvostelussa todetaan Timo Väänänen levyn sopivan myös perinneallergikoille.

Kansanmusiikki mainitaan myös Helsingin Sanomissa 1.3.1993 julkaistussa jutussa A.W. Yrjänän ja Sanna Kurki-Suonion rock-henkisestä yhteisesiintymisestä. Esityksessä käytettiin myös kanteleita. Kansanmusiikkia ja kanteleensoittoa pidetään monessa lasten musiikinopetusta käsittelevässä jutussa yhteen kuuluvina asiana: Rondossa 5/1992 todettiin 5-kielisten kanteleiden ja kansanmusiikin sopivan hyvin musiikkileikkikouluihin.

4.3.3 Muut musiikkityylit

Etenkin sähkökanteleen yleistymisen myötä kantele mainitaan myös kevyen musiikin yhteydessä. Taustalla on muuhun kuin kansan- ja taidemusiikkiin erikoistuneiden soittajien tuleminen sekä myös sähkökanteleen lanseeraamisessa tietoisesti käytetyt mielikuvat kanteleesta. Rock- ja pop-musiikkimainintoja kanteleen yhteydessä tehdään aineistossa varsinaisesti vuodesta 1999 eteenpäin. Tätä ennen 3.8.1996 Helsingin Sanomissa julkaistussa artikkelissa, joka käsittelee kotimaisten metalliyhtyeiden innostusta Kalevala-mystiikkaan, mainitaan kantele vastakohtana rajulle rock-musiikille.

2000-luvun vaihteessa sekä Helsingin Sanomissa että Rondossa on useita artikkeleita sähkökanteleesta. Rondon numerossa 9/2001 soitinrakentaja Hannu Koistinen kertoo, kuinka sähkökanteleen kehittämisen myötä kantele ei enää ole vain pieniääninen etnosoitin, vaan sopii rokkaavaan menoon isoille areenoille. Samassa jutussa haastateltu kanteleensoittaja Timo Väänänen pohtii rockin ja kanteleen mielikuvaeroja: kantele kuvastaa herkkyyttä ja perinteikkyyttä, rock taas nuorekkuutta ja rajuutta. Sähkökanteleella rockin soittaminen on mahdollista, vaikka Väänänen itse toteakin omien musiikillisten kiinnostustensa olevan toisaalla. Samantyyppistä retoriikkaa käytetään Helsingin Sanomien artikkelissa 20.12.2005, kun Vilma Timonen kertoo Mari Koppisen tekemässä haastattelussa sähkökanteleen soitostaan ja toteaa, että kyseisellä kantelemallilla voi soittaa ”mitä tahansa musiikkia, esimerkiksi poppia.”

Varsinaisesti rokahtavaa tai popahtavaa musiikkia tekeviä kantelemuusikoita aineistosta nousee esille muutamia. 25.4.1999 Helsingin Sanomissa julkaistussa konserttiarviossa Matti Kontion yhtye Halley'n Planeetta soitti toimittaja Kaisa Iitin mukaan ”rockahtavaa, rytmisesti tanakkaa, mutta melko yksioikoista kansanmusiikkia.” Helsingin Sanomissa 19.7.2006 julkaistussa haastattelussa Porin Jazzin Young Stariksi valittu Anttu Koistinen kertoo soittavansa kanteleella Santanaa. Rondossa 6/2008 puolestaan arvioitavana on Senni Eskelisen Stringpurée Bandin levy, joka toimittaja Kare Eskolan mukaan on ”ehtaa, tinkimätöntä progea”. 28.4.2007 Helsingin Sanomissa julkaistussa jutussa puolestaan Merituuli Ahola kirjoittaa Saarnilaakson koulun musiikkiluokan projektista, jossa soitetaan ”heviä rokkia 26 kanteleella.” Esityskappaleena on lähestyvien euroviisujen kunniaksi Lordin Hard Rock Hallelujah.

4.4 Soitin lapsille

Kantele mainitaan alle kouluikäisille tarkoitettujen musiikkileikkikoulujen, vanhempien lasten soittoharrastuksen sekä peruskoulun musiikinopetuksen yhteydessä. Kantele esiintyy myös muutamien lastenkonserttien yhteydessä. Lapsiin liittyviä mainintoja esiintyy muutaman vuoden välein läpi koko aineiston.

Kantele mainitaan monessa musiikkileikkikoulua käsittelevässä artikkelissa. Näissä kirjoituksissa keskiössä on musiikkileikkikoulujen pedagoginen merkitys ja kantele esiintyy pedagogisena soittimena. Tällaisissa artikkeleissa haastatellaan usein musiikkileikkikoulujen opettajia. Esimerkiksi Rondon numerossa 3/1990 haastateltavana on Ritva Ollaranta. Artikkelissa kerrotaan 5-kielisen kanteleen soveltuvan lastenlaulujen säestämiseen ja mainitaan myös musiikkileikkikouluopettajien koulutukseen kuuluvan kanteleensoittoa. Toinen pedagogisen näkökulman omaava artikkeliesimerkki on Rondossa

6/2004 ilmestynyt katsaus Lahden konservatorion musiikkileikkikoulun käytäntöihin ja tavoitteisiin. Kantele mainitaan värikkäänä soittimena, joka houkuttelee lapsia musiikin pariin. Pedagoginen näkökulma on selvästi Rondo-lehden teema. Helsingin Sanomissa musiikkileikkikouluja käsiteltiin enemmän yhtenä harrastuksena muiden joukossa. Esimerkiksi 16.11.2009 haastatellaan lapsia ja heidän vanhempiaan soittoharrastuksesta. Lasten konsertin yhteydessä kantele mainitaan Helsingin Sanomissa 1.4.1995.

Peruskoulun musiikkiopetuksen yhteydessä kantele mainitaan esimerkiksi Rondossa 4/1993, missä Hannu Saha toivoo peruskoulujen hyödyntävän enemmän kansanmusiikkia musiikinopetuksessaan. Helsingin Sanomissa mainitaan 28.2.1997 Kantele kouluun -projekti, jonka ansiosta 5-kielisen kanteleen pitäisi olla tuttu kasvaville sukupolville. Martti Pokela taas mainitsee Helsingin Sanomien haastattelussa 10.10.2001 kanteleen koululaisten käyttösoittimeksi.

4.5 Kansainvälinen kantele

Aineistoni perusteella kanteleen yhteydet Suomen ulkopuolelle ylittävät uutiskynnyksen. Kanteleensoittajien esiintymisistä ulkomailla uutisoidaan: 9.1.1995 Helsingin Sanomissa on kirjoitus Finn-kanteleet -yhtyeen esiintymismatkasta Arabiemiirikuntiin. Toinen esimerkki on Helsingin Sanomissa 28.3.1998 julkaistu uutinen Minna Raskisen esiintymisestä Skotlantilaisilla harppufestivaaleilla. Monien soittajien haastattelujen yhteydessä myös kartoitetaan esiintymismaita. Esimerkiksi 19.7.2006 julkaistussa haastattelussa Senni Eskelisen ja Anttu Koistisen kertovat kiertueestaan Yhdysvalloissa. Myös kanteleen ja kanteleensoittajien esiintyminen ulkomaisilla messuilla on esillä aineistossa. Esimerkiksi 23.10.2001 Helsingin Sanomat kirjoittaa muusikko Timo Väänäsen ja kanteleenrakentaja Hannu Koistisen esittelevän kanteletta Womex-messuilla Rotterdamissa. Ylipäättään

kanteleen Suomelle tuoma pr-arvo on uutisoinnin aiheena: Helsingin Sanomissa 12.11.1994 ilmestyneessä artikkelissa kerrotaan, miten Suomalaisista levytyksistä ulkomailla myyvät Sibelius, joululaulut ja kantelemusiikki.

Osa kanteleensoittajien esiintymisistä ulkomailla on uutisoitu neutraaliin, mainitsevaan sävyyn. Osassa artikkeleissa kirjoitetaan siitä, kuinka ulkomaalaiset kiinnostuvat kanteleesta ja kuinka ulkomaalaisilla ei ole ennakkoluuloja kanteleen suhteen. 20.12.2005 Vilma Timonen kertoo Helsingin Sanomissa, kuinka kantele saa ulkomailla joka kerta varauksettoman vastaanoton vastakohtana esiintymisille Suomessa.

Suomalaisten ja muunmaalaisten muusikkojen tekemä yhteistyö on monen artikkelin aiheena. Rondon numerossa 7/2010 Eva Alkula kertoo japanilaisten kanteleinnostuksesta ja yhteistyöstään japanilaisen kotonsoittajan Tomoya Nakain kanssa. 18.3.2005 Helsingin Sanomat puolestaan kirjoittaa ranskalaisen elektronimusiikkia tekevän Emilie Simonin tulevasta esiintymisestä Timo Väänäsen kanssa. Aineistossa on myös muutamia artikkeleita, joissa ulkomaalainen muusikko on löytänyt kanteleen osaksi taiteellista työskentelyään. Rondon numerossa 3/2005 haastatellaan tansania-laissyntyistä Arnold Chivalalaa, joka opiskelee Sibelius-Akatemian kansanmusiikkiosastolla ja soittaa pienkanteleita. Kanteleensoiton levinneisyyttä Suomen ulkopuolelle sivutaan Rondossa 6-7/1997 ilmestyneessä artikkelissa, jossa kerrotaan kanteletta soitettavan Japanissa, Pohjois-Amerikassa ja Baltian maissa. Helsingin Sanomissa 19.9.2002 taas uutisoidaan Kajaanissa vierailulla olevasta petroskoilaisesta kanteleryhmästä.

Kansainvälisyys käy aineistossa ilmi myös kanteletutkimuksen yhteydessä. Helsingin Sanomissa 12.11.1997 kerrotaan amerikansuomalaisesta kanteletutkijasta Joyce Hakalasta. Rondossa 6-7/1997 puolestaan kirjoitetaan Kaustisilla pidetystä kansainvälisestä kantelekongressista, jossa soittajat ja soittimen tutkijat kohtasivat.

4.6 Kantele soittimena

4.6.1 Erilaisia kanteleita historiasta nykypäivää

Kohtalaisen monessa Helsingin Sanomien ja Rondo-lehden artikkelissa mainitaan soittajan yhteydessä tarkemmin, millaista kanteletta hän soittaa. Yleisimmin mainitaan kielimäärä, mutta esimerkiksi Helsingin Sanomissa 28.2.1997 kerrotaan tarkemminkin soittimen rakenteesta ja erilaisista kantelemalleista. Mainituksi tulevat kanteleenrakennusmateriaalit sekä pien-, koti- ja konserttikanteleet. Artikkelissa käydään läpi erilaisia teorioita kanteleen alkusynnystä ja modernin konserttikanteleen kehitystä. Lisäksi huomioidaan kanteleen sukulaissoittimet Baltian maista ja Venäjältä. Artikkelissa kerrotaan myös 5-kielisen ja konserttikanteleen virytyksestä. Toinen hieman suppeampi yleiskatsaus eri kanteleisiin on Heikki Laitisen artikkeli ”Mitäs kantelet?” Rondossa 6–7/1997. Nykyhetken kantelemusiikkia ja samalla eri kanteletyyppejä selvitetään Rondon artikkelissa 7/2010, jossa haastateltavana on useita aktiivisesti esiintyviä soittajia. 28.2.2010 Helsingin Sanomissa ilmestyneessä Kantele-kirjan arvostelussa käydään läpi soittimen historiaa ja nykytilannetta. Rondossa 4/1993 tehdään katsaus suomalaisen kansanmusiikin lähihistoriaan. Samaisessa lehdessä kirjoitetaan seikkaperäisesti myös kansanmusiikin nykykoulutuksesta Sibelius-Akatemiassa. Nykyhetken tilannetta sivutaan esimerkiksi 14.9.2002 ilmestyneessä Helsingin Sanomien kirjoituksessa, jossa kerrotaan kanteleensoiton harrastajamääristä ja mainitaan myös Kanteleliitto.

Kanteleen sukusoittimia mainitaan artikkeleissa joitakin kertoja. Esimerkiksi 10.10.2001 professori Martti Pokela kertoo Helsingin Sanomissa venäläistä guslista. 28.2.1997 Timo Väänänen puolestaan kertoo Helsingin Sanomissa latvialaisesta kuoklesista.

Kanteleen soinnin ja rakenteen yhteyttä pohditaan melko syvällisesti Helsingin Sanomien kirjoituksessa Arja Kastisesta tämän tohtorintutkinnon yhteydessä 15.12.2000. Haastattelussa Kastinen kertoo tehneen osana tohtorintyötään akustisen tutkimuksen erään 15-kielisen kanteleen ominaisuuksista, kuten äänen resonoinnista ja kielten kiinnitystapojen vaikutuksista yläsävelsarjojen syttymiseen. Artikkelissa mainitaan myös soitinrakentajat Keijo Säteri ja Rauno Nieminen.

Kanteleensoittotavasta on muutamia mainintoja. Helsingin Sanomissa 16.11.2009 kerrotaan kanteletta soitettavan Jamkids-musiikkikoulussa seisaaltaan ja plektralla. Helsingin Sanomissa 23.4.1993 Martti Pokela kertoo Pirkko Kotirinnan haastattelussa soittoihanteestaan: kosketuksen täytyy olla voimakas, sillä muuten syntyy vain ”hentoa hipelöintiä”. 27.2.2008 puolestaan kanteleensoittaja Timo Väänänen kanssa yhteistyötä tekevä tanssija Päivi Järvinen kommentoi samaisen Kotirinnan kirjoituksessa kanteleen perussoittoasennon olevan ”nöyrä ja alaspäinsuuntautunut”, mikä vaikuttaa ilmaisuun.

Aineistosta tulee selvästi ilmi 2000-luvun vaihteessa tehty sähkökanteleen lanseeraus. Vuosien 1998–2002 välillä sähkökanteletta käsitteleviä artikkeleita on poikkeuksellisen runsaasti. Helsingin Sanomat uutisoi 23.2.1998 Kantele 2001 -projektista, jonka tarkoituksena on kehittää sähkökanteletta ja päivittää kanteleen imagoa. Rondossa sähkökanteletta käsitellään numerossa 9/2001, missä Timo Väänänen ja soitinrakentaja Hannu Koistinen kertovat sähkökanteleen toimintaperiaatteista, soitettavasta musiikista sekä myös tulevaisuuden visioista, kuten midi-maailmaan laajentumisesta.

Hauska kuriositeetti on Kaustisten kansamusiikkijuhlilla järjestetty performanssi, jota varten rakennettiin 500-kiloinen, 7-metrinen kantele.

4.6.2 Miltä kantele kuulostaa

Kautta koko tutkimani aineiston esiintyy paljon kanteleen äänen kuvailua. Tämä on luonnollista, sillä aineistossa on paljon konsertti- ja levyarvioita. Kanteleen ääneen liitetään

esimerkiksi seuraavia kuvailuja: helkkyvä, helisevä, helmeilevä, kimmeltävä kuin vahvistettu luuttu, kuin dulcimer, kaunis, meditatiivinen, hypnoottinen, suggestiivinen, rauhoittava, kalevalaismonotoninen, hentoääninen, hiljainen, metallinen, jäinen, viileä, orgaaninen, ääni kuin toisesta maailmasta, väreilevä, väräjävä sointimatto, viehättävä, herkkä, rikas, hämmästyttävän muhkea, soiva, syvä, resonoiva, rouhea, mehevä, komea, lyömäsoitinmainen, hälyäänimäinen, efektimäinen, svengaava, funk-bassomainen, new age -henkinen ja luuhinkäyvä.

Kanteleen hiljaista ääntä kommentoidaan monessa artikkelissa. Esimerkiksi 22.6.2009 Helsingin Sanomissa Per Henrik Nordgrenin teoksen Taivaan valot levyarviossa Jukka Isopuro toteaa kanteleiden soivan suurellakin joukolla hiljaisesti, mutta ”loitsivan kuitenkin imevän poljennon teoksen äänikenttään”. Toisaalta Helsingin Sanomissa kuvaillaan 8.7.1994 Marianne Uotilan Bach-esitystä vahvistetun luutun kuuloiseksi. Timo Väänänen kuvailee Helsingin Sanomien haastattelussa 3.4.1998, kuinka kantele soittajalle itselleen voi olla kaikkea muuta kuin hiljainen soitin: yläsävelet ja kaikuisuus ovat olennainen osa sointia. Soinnin muhkeutta kiitellään myös Helsingin Sanomien levyarvostelussa 13.5.1995, jossa Jukka Isopuro kirjoittaa: ”Suurkantele soi yllättävän muhkeasti ja näppäilyn jälkeen sen soinnukas humina jatkuu kauan ikään kuin itseään yllyttäen.” Rondon numerossa 6–7/1997 Timo Väänänen toteaa haastattelussa kanteleen hiljaisuuden olevan sen vahvuus: soitin on luonteeltaan meditatiivinen. Pitkä sointi ja resonanssi synnyttävät uusia yläsävelsarjoja. Soitin ikään kuin alkaa johdattaa soittajaa.

Kanteleen perusäänen hiljaisuuden vuoksi monissa konserteissa käytetään äänentoistoa. Äänentoisto mainitaan myös aineistossa joitakin kertoja. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa 26.9.2009 julkaistussa Eija Kankaanrannan jatkotutkintokonserttiarvostelussa moititaan äänentoiston aiheuttaneen dynamiikkaan äkkivääryyttä. Helsingin Sanomien haastattelussa 20.12.2005 Vilma Timonen taas toteaa sähkön mullistaneen kanteleperinteen, sillä kanteleensoittajan ei enää tarvitse kärsiä hiljaisesta äänestä: kanteletta voi soittaa tasavertaisena muiden soittimien rinnalla. Timonen myös mainitsee efektien käytön, joka tulee sähköisen vahvistamisen myötä mahdolliseksi. Effektien käyttöä kommentoidaan myös esimerkiksi Helsingin Sanomissa 18.3.2007 Max Savikankaan teoksen konserttiarvion yhteydessä.

4.7 Suomalainen kansallisoitin

Kanteletta pidetään Suomen kansallisoittimena. Tämä seikka mainitaan aineiston artikkeleissa useasti. Osassa artikkeleista sanaa kansallisoitin käytetään neutraalisti sanan kantele synonyymina. Näin tehdään esimerkiksi Rondossa 12/2007 ilmestyneessä Eija Kankaanrannan levyn arvostelussa. Helsingin Sanomien konserttiarvostelussa 15.11.1994 puolestaan toimittaja nimittää sekä kanteletta että harmonikkaa Suomen entisiksi kansallisoittimiksi: pianon soittajia nimittäin maassamme on tällä hetkellä enemmän kuin kanteleen tai harmonikan taitajia.

Kohtalaisen monessa aineiston artikkelissa mainitaan kanteletta soitettavan kansallispuku päällä. Esimerkiksi 23.4.1993 Martti Pokela kertoo esiintyneensä vaimonsa Marjatta Pokelan kanssa kansallispuvut päällä. Toinen tunnettu kanteleensoittaja, joka rakensi tietoisesti imagoaan kansallispuvun kautta, on Helsingin Sanomissa 27.2.2008 Timo Väänäsen kanteleen symboliarvoa tutkineen tohtorintyön yhteydessä mainittava Ulla Katajavuori.

Kanteleen symboliarvon ja nykykanteleensoittajien tekemisien välillä näkyy aineistossa mielikuvaristiriitoja. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa 20.12.2005 Vilma Timosen haastattelun yhteydessä toimittaja Mari Koppinen kirjoittaa popin soittamisen kansallisoittimella ”tuntuvan melkein pyhäinhäväistykseltä”. Rondossa 6/2008 Senni Eskelisen Stringpurée Bandin levystä puolestaan kirjoitetaan positiivisella tavalla yllättyneesti: kansallisoittimen soittajalta ei olisi osannut odottaa progressiivista musiikkia. Helsingin Sanomissa 9.3.2008 taas toimittaja Jukka Isopuro on otsikoinut Eija Kankaanrannan nykymusiikkilevyn arvostelun sanoin ”Kansallisoitin uuteen uskoon”.

Kansallissoittimen historiallista symbolimerkitystä avataan tarkemmin Helsingin Sanomissa 28.2.2010 ilmestyneessä Kantele-kirjan arvioissa, jossa muutenkin kerrotaan kanteleen historiasta ja nykyhetken tilanteesta. Kanteleesta kansallista symboliarvoa ovat Helsingin Sanomien 14.10.2009 artikkelin mukaan etsineet myös natsit. Helsingin Sanomissa 2.12.2005 puolestaan käsiteltiin kansallisten symbolien arvoa globaalisti tuotetuissa fantasiaelokuvissa; jutun taustalla on uutinen, jonka mukaan kanteletta käytetään Disneyn Narnia-elokuvan musiikin osana.

4.8 Kalevala ja kantele

Kantele mainitaan kansalliseepoksessamme Kalevalassa Väinämöisen mahtavana soittimena. Tutkimassani aineistossa kanteleesta kirjoitettaessa viitataan Kalevalaan säännöllisesti: vain vuosina 1990 ja 1996 aineistossa ei ollut yhtään Kalevala-mainintaa.

Lehtikirjoituksista käy ilmi, että kantelesävellyksiä ja -tapahtumia on nimetty Kalevala-teeman mukaisesti. 14.10.2003 Helsingin Sanomat uutisoi Sibelius-Akatemian Kanteleet ja Kalevala -tapahtumasta, jossa sisältönä on konsertteja, työpajoja, luentoja sekä Kalevala Korun ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran näyttelyt. 6.6.2007 Helsingin Sanomat kertoo Jyväskylässä pidettävästä kantelekilpailusta, jonka pääsarjan nimeksi on valittu Väinön soitto. Samana vuonna 18.3. Helsingin Sanomien konserttiarvostelun kohteena on Max Savikankaan teos Geeniparanneltu Väinämöinen laulaa Kyborg-Joukahaisen lumeavaruuden mustaan aukkoon. Toisaalta kantele mainitaan usein Kalevala-teeman ympärille rakennettujen tapahtumien yhteydessä. Esimerkiksi Helsingin Sanomat uutisoi 17.7.2000 Kaustisten kansanmusiikkijuhlien yhteydessä järjestettävästä Kalevala-performanssista, jota varten on rakennettu jättimäinen, 500-kiloinen kantele. 28.2.2010

Helsingin Sanomat kirjoittaa Kalevala-aiheisesta konsertista, jossa yhtenä teoksena oli Jukka Tiensuun kantelesävellys Ikisytyt.

Kalevalaa käytetään artikkeleissa kuvaamaan kanteleensoittoa. Esimerkiksi levyarvostelussa toimittaja Tapani Länsiö toteaa kanteleen pysyvän ”olosuhteista riippumatta lähellä kalevalaisia juuriaan” (HS 19.2.1994). Arvostelun kohteena on Ritva Koistisen levy New Finnish Kantele sekä Finn-kanteleet -yhtyeen levy Soitto. Helsingin Sanomissa 6.4.2005 Annmari Salminen kuvailee Eva Alkulan ensikonsertin alkuosaa ”kalevalaismonotoniseksi”. Joskus Kalevala-mielikuvia on käytetty myös tuomaan kontrastia nykykanteleensoitolle tai kuvaamaan kantelemusiikin ja soittimen kehitystä. Esimerkiksi Rondossa 2/1992 Eeva-Leena Sariola kertoo Merja Saarnion artikkelissa 5-kielisen kanteleen käytöstä musiikkileikkikouluissa: ”Kalevalainen maailma on todella muutakin kuin synkkä Vaka vanha Väinämöinen. Omia kansansoittimiamme voi aivan hyvin käyttää lattaribiisin säestämiseen.” Helsingin Sanomissa 23.2.1998 Pirkko Kotirinta kirjoittaa useimpien mielikuvan kanteleesta ”olevan tiukasti kiinni vain ja ainoastaan Kalevalassa.” Vastakohtana tälle esitellään uutta sähkökanteletta.

Joskus kantele mainitaan Kalevalan yhteydessä enemmän tarun osana kuin oikeana soittimena: Helsingin Sanomissa 14.8.1994 kerrotaan sveitsiläis-aasialais-afrikkalaisen teatteriryhmän esityksestä, joka yhdistelee usean eri kansan mytologioita. Esityksessä kantele syntyy jättiläiskalan ruodosta ja Väinämöinen tulee Afrikasta. Helsingin Sanomat mainitsee 7.4.2002 myös Elias Lönnrotin runokokoelman nimeltä Kantele.

Varsinaisesta kalevalanajan musiikistakin on harvoja mainintoja: Helsingin Sanomissa 15.5.1991 mainitaan Niekku-yhtyeen soittavan kalevalanajan musiikkia. Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että Arja Kastisen, joka nykyhetken kanteleensoittajista on perehtynyt ehkä syvällisimmin vanhaan suomalaiseen kansanmusiikkiperinteeseen, yhteydessä Kalevalaa ei mainita. 15.2.2000 Helsingin Sanomissa Kastinen kyllä kertoo haastattelussa karjalaisen kantelemusiikin improvisatorisesta maailmasta, mutta Kalevala-yhteyttä ei oteta jutussa esille. Jotkut soittajat ja säveltäjät mainitsevat kalevalaisen soiton esikuvaksi omalle musiikin tekemiselle: Pekka Jalkanen sanoo olevansa kiinnostunut kalevalaisista asteikoista Rondon numerossa 6–7/1997. Helsingin Sanomat kirjoittaa 17.12.2001 äidin Kalevala-

innostuksen olleen Värttinän muusikoiden kanteleensoittoharrastuksen alkuun paneva tekijä. Historiallisesta näkökulmasta kalevalaisen ajan musiikkia tarkastellaan esimerkiksi Rondon 4/1993 ilmestyneessä Hannu Lehtorannan artikkelissa ”Suomalaista perusetnoa etsimässä” ja Helsingin Sanomien toimittaja Pirkko Kotirinnan kirjoittamassa artikkelissa 27.1.2003 ”Väinö soittikin jouhikkoa?”

Timo Väänäsen tohtorintutkintoon kuuluva valokuvanäyttely Väinämöisen kasvot – kantele symbolina sai palstatilaa Helsingin Sanomissa 27.2.2008. Kanteleen symboliarvosta kertoo myös Rondossa 9/2001 ilmestynyt koulujen musiikkikasvatusta käsittelevä Paula Nurmentauksen artikkeli, joka on otsikoitu ”Kuinka käy Väinön kanteleen?”, vaikka koko artikkelissa ei kirjoiteta kantelemusiikista laisinkaan.

4.9 Kanteleeseen liittyvistä mielikuvista

Eräs suurimpia syitä tutkimusaiheeni valikoitumisessa oli havaintoni kanteleaiheisissa lehtikirjoituksissa toistuvista viittauksista kanteleesta Väinämöisen soittimena tai kansallisromanttisena symbolina. Tämän tyyppisiä lausahduksia esiintyy aineistossa kautta linjan, painottuen kuitenkin Helsingin Sanomien artikkeleihin. Helsingin Sanomissa 28.9.1991 kansanmusiikkiyhtye Niekun konserttiarvion yhteydessä toimittaja Pirkko Kotirinta kiteyttää olennaisen koskien kansanmusiikkia:

”Kansanmusiikki oli ensin yhtä kuin kansallisromanttinen kuva kanteloa soittavasta Suomi-neidosta; sittemmin kansanmusiikki oli epävireisesti viulua kitkuttava pelimanniäijä tai tanhun säestystä kepulaisten iltamissa.

Mielikuvat ovat peitonneet itse musiikin. Asiaa on ollut pakko lähteä purkamaan: mitä muuta kansanmusiikki voisi olla? Millaisesta musiikista on kyse?” (HS 28.9.1991.)

Vaikka artikkelissa puhutaan kansanmusiikista, aineistoni osoittaa, että myös kanteleen ympärillä on samantyyppinen mielikuvahäkki: mielikuvat ovat peitonneet itse musiikin. Aineiston monissa artikkeleissa esimerkiksi ihmeteltiin sitä, miltä kantele voi kuulostaa.

Toistuva teema kirjoituksissa on, miten kantele onkin ihan mielenkiintoinen soitin, kun sitä oikeasti pääsee kuulemaan. Esimerkiksi Jouko Lehtola kuvailee kanteleen sointia Helsingin Sanomissa 12.12.1992 ilmestyneessä Martti Pokelan levyn arvostelussa: ”(– –) kanteleiden lisäksi levyllä on ainoastaan jouhikko, mutta soinnissa ei ole mitään heiveröistä tai pikkusievää.” Pirkko Kotirinta puolestaan kirjoittaa Helsingin Sanomissa 6.11.1993 puolestaan, miten ”(– –) kanteleeseen suhtautuu aivan eri tavalla, kun näkee sitä soitettavan (– –)”. Helsingin Sanomissa 22.12.1995 ilmestyneessä Matti Kontion ja Sinikka Järvisen levyn arvostelussa kommentoidaan levyn kappalevalintoja. Meksikon pikajuna soitettuna kanteleella kuulostaa hölmöltä ajatukselta, mutta levyllä kappale toimiikin hyvin. Helsingin Sanomien 21.12.2007 mukaan Vilma Timonen Quartetin levy tarjoaa toimittaja Kotirinnan sanojen mukaan ”svengaavan monipuolista menoa, ihan toisenlaista kuin monen pölyttyneet mielikuvat kantelemusiikista ovat.” Helsingin Sanomissa 13.2.2001 julkaistussa arvioissa Riitta Huttusen konsertista puolestaan kirjoitetaan, kuinka kantele oli ennen pieniääninen soitin, mutta kuinka sen nykyinen, sähköinen versio on virtaviivainen ja voimakas. Helsingin Sanomissa 16.11.2009 kantelemusiikkileikkikoulua käyvän lapsen äiti kertoo Pauliina Grönholmsin haastattelussa, kuinka hänellä oli aluksi ennakkoluuloja kanteleharrastusta kohtaan, mutta kuinka kanteleen soittaminen osoittautui kuitenkin ”vauhdikkaaksi, eikä niin vakavamieliseksi” harrastukseksi.

Etenkin sähkökanteleen tulon myötä monissa aineiston artikkeleissa esiintyy mainintoja siitä, miten kanteleella nykyään voi soittaa minkäkinlaista musiikkia. Helsingin Sanomissa 22.10.1999 mainitaan, kuinka Sibelius-Akatemian kanteleensoiton lehtori Ritva Koistinen on tehnyt ”folkloristisesta ’kansallissoittimesta’ oikean soittimen.” Helsingin Sanomien toimittaja Jukka Isopuro aloittaa 9.11.2006 Elisa Kerolan ensikonsertin ja levyn arvio sanoin: ”Kantele taipuu nykyään moneksi.” Tämän jälkeen seuraa konsertissa soitettujen teosten arviointia.

Aineiston monissa kirjoituksissa kansallisromantiikka tai Väinämöisen soitto ovat esillä, vaikka kirjoituksen kohteena oleva musiikki ei liittyisi mitenkään näihin aiheisiin. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa 9.3.2008 ilmestynyt Jukka Isopuron kirjoittama Eija Kankaanrannan nykymusiikkia sisältävän Griffyre-levyn arvio alkaa sanoin ”Tällä levyllä kantele ei ole suomalainen muinaisromanttinen kansallissoitin.” Samoin Helsingin Sanomissa 2.12.2002 toimittaja Lauri Otonkoski kirjoittaa Eva Alkulan esittämästä Alex Freemanin teoksesta, kuinka säveltäjä on hylännyt tekstuurissaan ”folkloristiikan painolastin”.

Muutamissa artikkeleissa kanteleensoittajat tai muut kanteleasiantuntijat nostavat soitinta kohtaa tunnetut ennakkoluulot itse esille. Helsingin Sanomissa Finn-kanteleet -yhtyeen ulkomaankiertueesta kertovassa uutisessa 9.1.1995 yhtyeen taiteellinen johtaja Anneli Kuparinen kertoo, miten Arabiemiirikunnissa kantele otettiin vastaan varauksettomasti, toisin kuin Suomessa, jossa se mielletään ”tupasoittimeksi”. Rondon musiikkileikkikoulutoimintaa käsittelevässä Ari Helanderin artikkelissa 6/2004 soitinrakentaja Hannu Koistinen kertoo kehittämiensä uusien ja värikkäiden pienkanteleiden ”murtavan hyvää vauhtia mielikuvia kanteleesta vakavanhojen ukkojen ja akkojen itkuvirsi-instrumentteina.” Helsingin Sanomien haastattelussa 28.2.2010 Etno-Emmalla palkittu Vilma Timonen puolestaan kertoo, että uusien sukupolvien mielikuvat kanteleesta alkavat olla jo positiivisen puolella.

Kanteleeseen liittyvien kalevalaisten ja kansallisromanttisten mielikuvien syntyä ja olemusta pohditaan syvällisemmin esimerkiksi Rondon artikkelissa Suomalaista perusetnoa etsimässä numerossa 4/1993. Arkaainen musiikkiperintö katosi käytöstä lopullisesti sotien jälkeen, kun liian primitiivisenä pidetyn vanhan tyylin tilalle tulivat isänmaallisella päätöksellä kyllästetyt kantelekappaleet, kuten Karjalan kunnailta. Helsingin Sanomien haastattelussa 10.10.2001 Martti Pokela kertoo, kuinka kantele lähes hävisi 1900-luvun aikana, mutta kuinka määrätietoisella työllä soitin saatiin museoista käyttöinstrumentiksi, jonka monipuolisuus hämmästyttää nykypäivänä Pokelaa itseäänkin. Helsingin Sanomien artikkelissa 27.2.2008 Timo Väänänen kertoo kanteleen symboliarvoa käsittelevästä taiteellisesta jatkotutkinnostaan ja pohtii muun muassa sähkökanteleen myötä virinnyttä kiinnostusta rockin soittamiseen kanteleella. Väänänen mukaan rockiin liittyvät mielikuvat,

kuten raju, seksikäs, kansainvälinen ja nuori, ovat kanteleeseen liitettyjen mielikuvien suoranaisia vastakohtia: pliisu, siveä, suomalainen ja vanhanaikainen. Kuulijat yleensä yllättyvät kanteletta kuullessaan, sillä se tunnetaan soittimena huonosti.

Kantelealan ihmiset ovat pyrkineet mediaa apunaan käyttäen myös tietoisesti muokkaamaan kanteleeseen liittyviä mielikuvia. Helsingin Sanomat uutisoi 23.2.1998 Kantele 2001 -projektista, jonka tarkoituksena on kehittää soitinta ja muokata sen imagoa nykyaikaisemmaksi. Vuodesta 2005 alkaen aineistossa esiintyy myös käsite kantelebuumi. 20.12.2005 Helsingin Sanomat kirjoittaa kanteleperinteen elävän nykypäivässä ja kanteleensoittoharrastuksen kukoistavan. 16.11.2009 Helsingin Sanomissa kerrotaan lasten kantelebuumista: pääkaupunkiseudun musiikkiopistoissa kanteleensoitolla on kova kysyntä. Helsingin Sanomissa 28.2.2010 Kantele-kirjan arvostelun yhteydessä julkaistussa artikkelissa Pirkko Kotirinta kirjoittaa kanteleen historiasta ja tämän hetken valoisista näkymistä. Artikkelin alku on: ”Tietäkää, että mielikuvanne perustuu ennakkoluuloihin, ja ajat sitten vanhentuneisiin.”

”(– –) vieläkö siellä lukijoissa on sellaisia, jotka pitävät kanteletta tuohivirsukulttuurin vihonviimeisenä ilmentymänä ja ylipäättään soittimena, jonka yksitoikkoinen äänimaailma olisi saanut mieluusti unohtua sinne jonnekin savupirttien hämärään?”

”Tietäkää, että mielikuvanne perustuu ennakkoluuloihin, ja ajat sitten vanhentuneisiin.”

4.10 Yleisötyö ja kantele

Tässä luvussa olen poiminut aineistosta yleisötyön näkökulmasta erityisen mielenkiintoisia artikkeleita. Kanteleensoittajien parissa en itse ole kuullut puhuttavan yleisötyön käsitteestä, mutta aineistosta nousi esiin mainintoja projekteista, joiden tavoitteet ovat yleisötyön tavoitteiden mukaisia.

Rondon numerossa 4/1993 kerrotaan Kansanmusiikki-instituutin mittavasta Kantele kouluihin -projektista. Hankkeen avulla jokaiseen Suomen peruskouluun lahjoitettiin viisikielinen kantele. Lisäksi kehitettiin oppimateriaaleja ja aiheesta tehtiin tietoisukuja. Projektin ansiosta kantele tuli peruskoulun musiikinopetuksen soittimeksi nokkahuilun rinnalle. Helsingin Sanomat kirjoittaa puolestaan 23.2.1998 Kantele 2001 -projektista. Projektin tarkoituksena mainitaan kanteleen soinnillinen kehittäminen sekä kanteleen imagon päivittäminen.

Monen kanteleensoittajan haastatteluissa sivutaan myös kanteleen aseman kehitystä. Esimerkiksi Martti Pokela kertoo Helsingin Sanomien haastattelussa 10.10.2001, miten kanteletta ei 1900-luvun puolivälissä soittanut juuri kukaan. Pokela kertoo työstä, jonka avulla kantele saatiin museosoittimesta muusikoiden käyttöön. Helsingin Sanomissa 28.2.2010 Vilma Timonen puolestaan kertoo Etno-Emman saatuaan, mikä merkitys alalle on kanteleen näkyvyydellä mediassa. Esimerkiksi hakijamäärät musiikkiopistoissa ovat kasvaneet Viola Uotilan Pikku Kakkosessa esiintymisien jälkeen.

4.11 Kuriositeetteja

Muutamassa artikkelissa kantele mainitaan jonkin toisen asian yhteydessä ikään kuin sivulauseessa. Tällaiset sivupoikkeumat tuovat soittimen kuvaan toisaalta uutta näkökulmaa ja toisaalta paljastavat käsityksiä ja asenteita soitinta kohtaan; näitä kantelemainintoja kirjoitettaessa kantele ei ole ollut keskiössä, vaan toimittaja on luultavasti viitannut siihen vähemmän tietoisesti miettien kuin varsinaisissa kanteleartikkeleissa.

28. päivä syyskuuta 1991 Helsingin Sanomien toimittaja Jukka Hauru vertaa laulaja Christy Mooren ja harpisti Siobhan Armstrongin konserttiarvostelussa kelttiharpun sointia

kanteleen ääneen: ”Aivan niin mitätön ja lattea vehje kuin kantele ei kelttiharppu sentään ole”. Kantelestereotypia nousee esiin Helsingin Sanomissa 3.8.1996, kun Kalevala-mytologiasta ja kansanmusiikista innoitusta hakevia rock-yhtyeitä käsittelevässä Tulikukka De Fresnesin kirjoittamassa artikkelissa Helkanuorten liiton puheenjohtaja Eeva-Liisa Ruottinen toteaa, että perinnettä voidaan vaalia muutenkin kuin ”kansallispuku päällä ja kantele kainalossa”. Helsingin Sanomat kirjoittaa 6.1.2002 Lönnrotia käsittelevässä artikkelissa, miten tämä vuonna 1873 esitti Suomeen tutustumassa olleelle ranskalaisille kielitieteilijälle yllättäen ”kalevalaisten säkeiden sijasta Marseljeesin kanteleella säestäen”.

Mielenkiintoinen yhtymäkohta kanteleen kansallisromanttiseen imagoon syntyy Helsingin Sanomien kahdessa hitlerinajan Saksan yhteyttä Suomeen käsitelleessä artikkelissa 14.10.2009. Natsijohtaja Heinrich Himmler oli kiinnostunut kanteleesta. Hän jopa tilasi kymmenen kanteletta SS:lle tavattuaan suomalaisen antropologin Yrjö von Grönhagenin vuonna 1957. Taustalla olivat vuonna 1935 arjalaisten esi-isien perintöä tutkimaan perustetun instituutin Ahnenerben pyrkimykset tuottaa myyttejä kolmannen valtakunnan tarpeisiin. Suomalaiset eivät siis ole ainoita, jotka ovat rakentaneet kanteleen ympärille symboliarvoa.

5 POHDINTA

Tutkiessani kanteleaiheisia lehtikirjoituksia mieleeni nousi muutamia näkökulmia ja ajatuksia. Osa aineistossa ilmenneistä tavoista kirjoittaa kanteleesta oli sellaisia, joihin olin

törmännyt aikaisemmin, osa taas tuli yllätyksenä. Esimerkiksi en ollut aikaisemmin kiinnittänyt huomiota lehdistön kiinnostukseen kanteleensoittajien Suomen ulkopuolella tekemiä esiintymisiä kohtaan. Aineistossa uutisoidaan kanteleensoittajien esiintymisistä ulkomailla sekä haastateltaessa yksittäisiä soittajia ollaan kiinnostuneita ulkomaisten reaktioista kanteleeseen. Kantele mainitaan suomalaisen musiikin ulkomailla tehtävän työn yhteydessä. Myös ulkomaalaisten muusikoiden kiinnostuksen kanteletta kohtaan näkisin esiintyvän aineistossa positiivisena asiana. Aineistossa kuitenkin myös mainitaan perinteisen kanteleen kansallisroiminagon olevan pölyttynyt. Itselleni tuli näistä käsittelytavoista kuva, että kanteleen esiintyessä ulkomailla suomalaiset ovat soittimestaan ylpeää kantelekansaa. Suomen sisällä keskenämme kuitenkin vähättelemme soitinta ja kulttuuriperintöämme.

Tärkeä huomio kanteleeseen liittyviä lehtikirjoituksia tutkiessa on kirjoitusten määrän lisääntyminen 2000-luvun puolelle tultaessa. Kanteleammattilaisten määrä on kasvanut koulutuksen myötä. Pätevien muusikoiden ja opettajien myötä myös kanteleharrastajien määrä on kasvanut. Tämä selittää mielestäni lehtikirjoitusten lisääntymistä: yksinkertaisesti on enemmän, mistä kirjoittaa. Kantelemusiikon kannalta asetelma on hyvä, sillä kantele näyttää ylittävän uutiskynnyksen, kunhan vain laadukkaasti kantelemusiikkia tekeviä muusikoita on. Itse näkisin, että yksittäisen soittajan on jopa helpompaa saada näkyvyyttä esimerkiksi levytyksilleen tai konserteilleen verrattuna jonkin toisen, laajemmalle levinneen soittimen edustajiin, joiden välillä on jo soittimen omien piirienkin sisällä kovaa kilpailua. Kiitollinen tämä tilanne on myös kantelekulttuurin edistämisestä kiinnostuneelle muusikolle, sillä aineiston perusteella muusikoiden tekemisillä todella on merkitystä: säveltäjien kantaesitykset, ensikonsertit, levytykset, tohtorikonsertit, kantelefestivaalit, uudet kantelemallit ja muut musiikilliset aluevaltauksat tulevat uutisoiduksi.

Kanteleen historia kansallisromanttisena symbolina tulee selkeästi esille aineiston artikkeleista. Yleisötyön näkökulmasta asetelmaa voi pitää vaikeana tai mahdollisuuksia antavana. Hankala tilanne on, kun kansallisromanttiset maalailut vievät huomiota itse musiikilta. Aineistossa tämä ilmiö on selvästi näkyvillä, kun vertasi Kalevala-teemaisen kantelekirjoittelun määrää yksittäisiin, kanteletaiteilija Arja Kastisen mainitseviin artikkeleihin. Arja Kastisen konserttiarvioissa ja tohtorintyöhön liittyvässä haastattelussa

Kalevalaa ei mainittu koko aineistossa kertaakaan, vaikka Kastisen tekemä musiikki ja tohtorintyö nimenomaan on arkaaista, Kalevalan maailmaa lähellä olevaa. Voi myös pohtia, löytävätkö uudet yleisöt kantelemusiikin, jos soittimen ympärillä tapahtuva lehtikirjoittelu pohjautuu aina kansallisromanttisiin tai Kalevalaisiin mielikuviin.

Vahvasta imagosta voi toki olla myös hyötyä. Kun tietynlaisia mielikuvia herättävän soittimen piirissä tehdään jotain erilaista, kuten aineistossa esimerkiksi kanteleella soitettiin rock-musiikkia, se herättää mielenkiintoa. Mediaa taitavasti hyödyntävä muusikko voisi tietoisestikin käyttää hyväkseen soittimeen liittyviä uskomuksia. Tässä tullaan käsitykseen median luonteesta: ovatko toimittajat ja muusikot erillisiä ryhmiä, jotka tekevät töitään toisista riippumatta? Voisivatko muusikot tietoisemmin hyödyntää mediaa oman alansa tuomiseen suuren yleisön tietoisuuteen? Näin tietysti tapahtuukin kaupallisen musiikin saralla jatkuvasti. Itse uskon, että mediataidoista ja oman imagon tietoisesta rakentamisesta voi olla paljonkin hyötyä muusikon uran rakentamisessa. Toisaalta on harmillista, jos mielenkiintoisia soittajia jää pimentoon itse musiikin ulkopuolisten taitojen puutteen vuoksi.

Aineistoa läpi käydessäni huomioni kiinnittyi joihinkin kanteleen melko ilkeään sävyynkin mainitseviin lauseisiin. Kanteletta kutsutaan aineistossa eri yhteyksissä muun muassa ”huru-ukkojen” ”itkuvirsi-instrumentiksi”, ”jonka olisi jo pitänyt unohtua savupirttien hämääriin.” Useimmiten tällaiset lauseet olivat yhteydessä, jossa korostettiin, kuinka nykyään kanteleensoitto on aivan erilaista kuin useimpien mielikuvat kanteleesta ovat. Osa näistä lausahduksista oli soittajien tai muiden kantelealan ihmisten itse haastattelussa sanomia. Itse tulkitseen tämän tyylin kommentteja siten, että soittajilla on tarve todistaa kanteleen olevan todella muutakin kuin muinainen kansallisromanttinen jäännös: soittajat ovat halunneet irtisanoutua ”pölyttyneistä mielikuvista”. Jäin kuitenkin pohtimaan, miten hyvin tällaiset letkautukset palvelevat tarkoitustaan? Tuoko oman soittimen historian solvaaminen uskottavuutta? Toisaalta, kuinka paljon haastattelujen sisältöön vaikuttavat toimittajan kysymykset? Itseltäni on ainakin kysytty sähkökanteleen soittamisesta useita kertoja, vaikka omat esiintymiseni ovat olleet taidemusiikin alalla.

Yleisötyön tavoitteet, yleisöpohjan määrällinen ja laadullinen kasvattaminen sekä tiedollisten ja henkisten esteiden poistaminen yleisön ja taiteen väliltä, toteutuvat aineiston artikkeleissa mielestäni melko hyvin. Tiedollisella tasolla kanteleesta on julkaistu sekä Helsingin Sanomissa että Rondossa artikkeleita, jotka valottavat soittimen rakennetta, historiaa ja nykytilannetta. Aineistossa käsitellään paljon soittajien ja säveltäjien sekä myös soitinrakentajien haastatteluja, jotka avaavat kantelemusiikkia sitä ennestään tuntemattomalle kuulijalle ja syventävät musiikista jo jotain tietävän kokemuksia. Henkisten esteiden poistamisen tasolla tilanne on monimutkaisempi: jatkuvat viittaukset kansallisromanttisiin mielikuviin ja Kalevalaan ovat keino tulla lähelle oletettuja suuren yleisön mielikuvia kanteleesta ja näin toivottavasti herättää laajojen lukijajoukkojen mielenkiinto. Ristiriitaa esimerkiksi rock-musiikin ja perinteisten kantelemielikuvien välillä on lehtijutuissa käytetty hyväksi lukijoiden mielenkiinnon herättämiseksi. Toisaalta jatkuvat viittaukset kanteleen symboliarvoon voivat toimia myös esteenä soittimen vakavasti ottamiselle ja viedä huomiota pois itse musiikista.

Kantelealan ihmisten keskuudessa on oman kokemukseni mukaan runsaasti innostusta ja uskoa soittimen tunnettuuden ja arvostuksen lisäämiseksi tehtävään työhön. Varsinaisesta yleisötyöstä en ole kuullut kanteleen yhteydessä puhuttavan, mutta esimerkiksi monet kanteleen piirissä tehdyt projektit, kuten aineistossa mainittu Kantele 2001 -projekti pyrkivät yleisötyön tavoitteisiin. Uskon, että kantelealan ihmiset voisivat hyötyä yleisötyön käsitteiden tietoisesta käyttämisestä. Toisaalta myös yleisötyöstä kiinnostunut tutkija voisi löytää kanteleen piiristä mielenkiintoisia aiheita.

Voisi olla kiintoisaa pohtia laajemminkin yleisötyötä postmodernina ilmiönä. Esimerkiksi korkea- ja populaarikulttuurin raja-aitojen madaltuminen, yleisön ja esiintyjien välisen rajan hälventäminen, monissa yleisötyöprojekteissa yleisön osallistuminen taiteen tekemiseen työpajojen kautta sekä kilpailu ihmisten huomiosta erilaisia virikkeitä ja mahdollisuuksia täynnä olevassa ajassa näyttäytyvät omissa silmissäni postmodernin ajan piirteinä. Myös kanteleen tuloa taide- ja viihdemusiikin kentälle onkin mahdollista hahmottaa postmodernina ilmiönä: konventioiden ulkopuolinen soitin pyrkii vakavasti otettavaksi osaksi musiikin kenttää rikkoen samalla mielikuvia, jota itse soittimeen ja sillä

soitettavaan musiikkiin yleensä vahvasti on liitetty. Ehkäpä postmoderni aika nimenomaan mahdollistaa kanteleen aseman vahvistumisen.

LÄHTEET

- Aho, J. 2002. Suomalaisten näkemyksiä kanteleesta. Kirjallinen työ. Sibelius-Akatemia. Helsinki.
- Aho, S. 2009. Yleisötyö yhteiskunnallisena tehtävänä ja musiikkipedagogin työnkuvan rikastajana. Opinnäytetyö. Metropolia. Helsinki.
- Backström, H. 2007. Lisäase yleisöjahtiin. Yleisötyön mahdollisuudet Kettupäivät-elokuvafestivaalin yleisöpohjan kehittämisessä. Opinnäytetyö. Stadia. Helsinki.
- Cantell, T. 1993. ”Stradivarius ja sen myytit - musiikkikritiikin muuttuva asema kulttuurisosiologian valossa” teoksessa Lehiranta, E. & Saalonen K. (toim.) Musiikkijournalismi: musiikin ja median kohtaamisia. Sibelius-Akatemian koulutusjulkaisuja 9. Kirjapaino G-print. Helsinki.
- Hartikainen, A. & Söber, T. 2007. Yleisökasvatuksella täydemmät salit?: yleisökasvatus osana CarMen bilpojarna -oopperaa. Opinnäytetyö. Stadia. Helsinki.
- Hukari, S. 1996. Viiden suomalaisen säveltäjän näkemyksiä kanteleesta. Kirjallinen työ. Sibelius-Akatemia. Helsinki.
- Hurri, M. 1993. ”Musiikkijournalismi tutkimuskohteena” teoksessa Lehiranta, E. & Saalonen K. (toim.) Musiikkijournalismi: musiikin ja median kohtaamisia. Sibelius-Akatemian koulutusjulkaisuja 9. Kirjapaino G-print. Helsinki.

- Hurskainen, J. 2008. Näkökulmia yleisökasvatukseen: tarkastelussa Helsingin kaupunginorkesterin kummilapsiprojekti. Sibeliuss-Akatemia, Arts management. Pro gradu -tutkielma. Helsinki.
- HS.fi. Helsingin Sanomien internet-sivut. Saatavilla WWW-muodossa:
<<http://medianetti.helsinginsanomat.fi/Helsingin+Sanomat/1101979113662>>
(Luettu 15.3.2011)
- Jalkanen, P. 2010. ”Kantelemusiikki” teoksessa Jalkanen, P. & Laitinen, H. & Tenhunen, A.-L. (toim.) Kantele. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.
- Koiranen, S. 1993. ”Musiikkiarvostelijan kielenkäyttö kulttuuriarvojen heijastajana” teoksessa Lehtiranta, E. & Saalonen K. (toim.) Musiikkijournalismi: musiikin ja median kohtaamisia. Sibeliuss-Akatemian koulutusjulkaisuja 9. Kirjapaino G-print. Helsinki.
- Lehtiranta, E. 1993. ”Musiikkijournalismin suuntaviivoja - Laaja kenttä ilman tarkkoja rajoja” teoksessa Lehtiranta, E. & Saalonen K. (toim.) Musiikkijournalismi: musiikin ja median kohtaamisia. Sibeliuss-Akatemian koulutusjulkaisuja 9. Kirjapaino G-print. Helsinki.
- Lampo, M. 2009. Koko kansan olohuone. Kartoitus yleisötyön tarjonnasta ja tarpeessuomalaisissa ammattiteattereissa. Tampereen yliopisto. Tutkivan teatterityön keskus. Ylös - Ammattiteattereiden yleisötyön kehittäminen. Saatavilla WWW-muodossa:
<<http://www.yleisotyo.fi/uploads/pdf/Kokokansanolohuone.pdf>> (Luettu 6.11.2010)
- Mäkelä, T. 1993. ”Miten musiikkiarvostelu muuttuu yhteiskunnan muuttuessa” teoksessa Lehtiranta, E. & Saalonen K. (toim.) Musiikkijournalismi: musiikin ja median kohtaamisia. Sibeliuss-Akatemian koulutusjulkaisuja 9. Kirjapaino G-print. Helsinki.
- Opetusministeriön toimenpideohjelma 2006-2010. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus. Opetusministeriön julkaisuja 2006:6. Saatavilla WWW-muodossa:
<http://kulttuuriakaikille.info/doc/taide_ ja_kulttuuri_toimohj.pdf> (Luettu 6.11.2010)

- Pietarinen, J. 1993. ”Musiikkijournalismin etiikka: hyveitä ja vastuuta” teoksessa
Lehriranta, E. & Saalonen K. (toim.) Musiikkijournalismi: musiikin ja median
kohtaamisia. Sibelius-Akatemian koulutusjulkaisuja 9. Kirjapaino G-print. Helsinki.
- Rondolehti.fi. Rondo-lehden internetsivut. Saatavilla WWW-muodossa:
<<http://www.rondolehti.fi/fi/mediatiedot>> (Luettu 15.3.2011)
- Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.
Kustannusosakeyhtiö Tammi. Jyväskylä.
- Savolainen, T. 1998. Sibelius-Akatemian opettajien ja opiskelijoiden näkemyksiä
kanteleesta. Kirjallinen työ. Sibelius-Akatemia. Helsinki.
- Tenhunen, A.-L. 2010. ”Kanteleen suuri nousu” teoksessa Jalkanen, P. & Laitinen, H. &
Tenhunen, A.-L. (toim.) Kantele. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.
- Widell, A.-L. 2009. Taikahuilu helisee Munkassa: Into-oopperan yleisökasvatusprojekti
nuorten parissa. Opinnäytetyö. Metropolia. Helsinki.

Aineisto:

Helsingin Sanomien artikkelit vuosilta 1990–2010.

Rondo-lehden artikkelit vuosilta 1990–2010.